

INTRODUCERE*

Cercetarea arheologică în România 2008. Repere ale unei strategii viitoare.

Utilitatea unei strategii coerente pentru viitorul cercetării arheologice din România este evidentă, în contextul transformărilor de ordin administrativ, academic, metodologic și chiar economic prin care trece disciplina în ultima perioadă, ca și metamorfoza continuă a contextului cultural, social și economic căruia i se adresează arheologul.

Acestea impun o regândire fundamentală a statutului arheologiei, ca disciplină științifică, a arheologului, ca actor social și nu în ultimul rând restructurarea și redimensionarea, în sensul măririi, comunității profesionale.

Înțelegerea necesității unei astfel de strategii presupune o analiză a situației curente, așa cum atrage după sine, pe cale de consecință, asumarea critică a concluziilor unei astfel de analize.

În paginile ce urmează au fost reunite analizele privind situația cercetării arheologice din România pentru perioadele paleolitică, neolitică, epoca bronzului și a fierului. Sugestiile sintetizează concluziile autorilor ale căror analize sunt anexate. Cel mai proeminent obiectiv care reiese din intervențiile lor ne apare a fi *creșterea vizibilității publice a disciplinei*, ceea ce implică de la sine o regândire a *politicii formative*, a *standardelor metodologice de cercetare*, ca și a *formulelor de finanțare a cercetării*.

Considerăm că modul în care aceste obiective vor fi acceptate, asumate și urmărite în practică de forul central al arheologiei românești și de ansamblul comunității de specialiști este esențial pentru îmbunătățirea calității științifice și a imaginii publice a cercetării arheologice din România.

Sugestii în loc de concluzii:

- În lipsa unor *planuri coerente*, cercetarea se desfășoară extrem de nuclearizat, mai degrabă în relație cu înclinațiile sau tentațiile arheologilor. Lipsesc aproape în totalitate analizele cu caracter științific, care să motiveze atât necesitatea, cât și strategia unei cercetări prin săpătură. De cele mai multe ori, nici măcar argumentul patrimonial nu este considerat important. În consecință, rezultatele sunt haotice și nu de puține ori lipsite de relevanță.
- Definierea temelor de cercetare este aleatorie, depinzând, odată în plus, de afinitățile personale. Din acest punct de vedere, deciziile conducătorilor de doctorat sunt imperative și, prin această prismă, personalitatea acestora și nu în ultimul rând, concepțiile lor sunt cele care decid atât conținutul, nivelul, cercetărilor efectuate, cât și modul lor de valorificare.
- Absența unor minime preocupări privind concepțiile de săpătură, metodele sau tehnicile operaționalizate transformă multe dintre săpăturile arheologice într-o acumulare de "*fapte*" de cercetare, repetitive, lipsite de substanță.
- Carențele cele mai evidente privesc *secvența formativă* din cariera unui profesionist și apoi cea a *criteriilor de selecție* în evoluția profesională. Prima are în vedere perioada de formare din timpul studiilor universitare și este simptomatic faptul că, până în prezent, nu există în nici o facultate de istorie măcar o *catedră de arheologie*. Cea de-a doua se referă la necesitatea ameliorării sistemului de recunoaștere profesională și mai ales a criteriilor pe baza cărora cineva poate accede la nivelul de specialist sau expert. Ponderea calităților pe baza cărora se poate avansa trebuie mult mărită în favoarea celor ce privesc în primul rând *capacitatea de a realiza o săpătură modernă*, care să corespundă tuturor parametrilor acreditați la nivel european.
- Dacă se are în vedere amploarea previzibilă a intervențiilor antropice asupra siturilor arheologice, apare drept absolut necesară crearea la nivel național a unui număr de minimum 2.000 de posturi de arheologi calificați, capabili să intervină rapid pe teren. Numărul de cca. 700 arheologi existenți în prezent dimensionează pregnant catastrofa posibil a se manifesta în viitorul apropiat în domeniul patrimoniului arheologic.
- C.N.A., prin însăși statutul ei, trebuie să se preocupe de ameliorarea deficiențelor semnalate și nu trebuie să-și transforme slăbiciunile în defecte. În primul rând, trebuie să încerce să reprezinte interesele breslei față de toți partenerii sociali implicați și interesați respectiv universități, muzee, institute, structuri ale administrației de stat, centrale și locale, colectivități locale.
- C.N.A. trebuie să renunțe la expectativă și să apere interesele breslei prin promovarea fermă a unei politici *active* și nu reactive față de problemele cu care arheologia românească se confruntă și, fără îndoială, se va mai confrunta și în perioada următoare.
- Planul național de cercetare arheologică trebuie să acorde o atenție crescută tematicii de cercetare specifice fiecărei epoci, perioade, culturi și zone geografice, fără a decide discreționar asupra importanței lor relative. Orice selecție pe criterii de importanță sugerează mai degrabă un interes politic sau de grup, și, în general, o ierarhie subiectivă a

* n. red. – textele cuprinse în capitolul Introducere au fost prezentate în ședințele CNA în cursul anilor 2008-2009 și reprezintă ceea ce s-a dorit o "strategie a cercetării arheologice din România". Am preluat aceste texte așa cum ne-au fost puse la dispoziție de către d-nul Emilian Gamureac, secretarul CNA, fără a le aduce alte modificări decât cele impuse de tehnoredactarea volumului.

priorităților, imposibil de susținut pe criterii științifice. Într-un context matur de practică științifică, *claritatea obiectivelor de cunoaștere* propuse și *capacitatea profesională* de a le urmări și împlini, printr-o cercetare conformă standardelor acreditate, reprezintă singurele criterii ce trebuie urmărite.

- Cercetarea sistematică să fie practică numai în condițiile în care, din dosarul depus, reiese cu claritate că aceasta poate fi condusă la cele mai înalte standarde de către colectivul de cercetare.

- CNA trebuie să sprijine ferm generalizarea unui model de cercetare complex, larg interdisciplinar, capabil să ofere informații istorice diverse, și să descurajeze cercetările oportuniste, "filatelice", cu gust anticarist, această tendință trebuind astfel să devină prioritară. Astfel, inițiativele individuale trebuie să fie transformate într-o caracteristică generală, atât de necesară, a cercetării arheologice românești.

- Mecanismul de selecție în acordarea subvențiilor dezavantajează net siturile preistorice, pentru că nu ține seama de specificitatea acestor situri (locație, natura conservării) și stimulează prea puțin dezvoltarea proiectelor complexe.

- MCCPN trebuie în aibă în vedere cu prioritate finanțarea proiectelor de cercetare complexe, coerente, multianuale, capabile să antreneze un număr cât mai mare de specialiști integrați în colective de cercetare pluridisciplinare, să asigure recuperarea unui *maxim de informații istorice* și să permită o *valorificare superioară* a patrimoniului arheologic. Siturile pluristratificate, cu un grad bun sau mediu de conservare, răspund cel mai bine necesităților pragmatice impuse de lipsa de bani și oferă cel mai bun raport investiție-rezultate. CNA trebuie să furnizeze MCCPN tocmai astfel de proiecte și programe, multianuale, care să poată fi sprijinite financiar.

- Sprijinirea financiară și logistică a săpăturilor sistematice, capabile a se transforma în șantiere-școală. Acestea pot fi definite numai de programul de cercetare, calitatea concepției, metodelor și tehnicilor de cercetare puse în operă.

- În principiu, cercetarea preventivă nu poate, decât în anumite situații deosebite, să ofere răspunsuri satisfăcătoare unor categorii de probleme, cum sunt, de exemplu, cele privind cauzele și mecanismele evoluției, structurile sociale, organizarea și amenajarea spațiului, paleoeconomia; în atari situații, cercetarea *sistematică* este cea care, cu precădere, poate și trebuie să ofere date privind aceste categorii de informație.

- Practicarea pe scară largă, în mod real, a arheologiei preventive nu se poate face fără implicarea mai activă a C.N.A. care trebuie să colaboreze mult mai strâns cu Ministerul Culturii în această direcție.

- Singura soluție pentru o rezolvare acceptabilă a salvărilor o reprezintă crearea unei *instituții de stat* care să efectueze săpături de salvare și preventive și să gestioneze eliberarea certificatelor de descărcare de sarcină istorică. Cel mai bun exemplu de urmat este INRAP-ul din Franța, care, în cei 10 ani de existență, a atins performanțe excepționale. Întreprinderea pentru salvarea patrimoniului arheologic se va autofinanța, prin plăți făcute de către investitorii interesați în efectuarea sau dezvoltarea unor proiecte. În același mod este finanțat INRAP-ul din Franța, dar și instituția asemănătoare din Marea Britanie. Crearea unei astfel de instituții are și avantajul că va oferi de lucru tinerilor absolvenți. Atragem atenția că nu sunt puțini cei nevoiți să renunțe la arheologie, din pricina salariilor descurajante și puținelor oportunități de angajare în cadrul muzeelor, a căror politică de personal este decisă de către finanțator, adică de autoritățile locale, rareori conștiente de importanța misiunii culturale a arheologiei.

- Urmărirea cu strictețe a respectării planului anual de cercetare prin supravegherea șantiierelor pe zone, pentru a se evita săpături efectuate fără autorizație, sau a se identifica acele săpături care fac rabat de la normele de cercetare. În acest sens, numirea unor *inspectori de zone* cu atribuții în acest sens pare a fi o soluție viabilă. Ea ar putea fi utilă și în cazul trecerii la nivelul de arheolog specialist și expert.

- C.N.A. trebuie să aibă în vedere imposibilitatea coordonării adecvate, de către un singur cercetător, a mai mult de două șantiere anual și să acționeze în consecință.

- Sancționarea, prin ridicarea dreptului de a săpa, arheologilor care: nu respectă planul anual de cercetare, sau sapă fără autorizație de săpătură; prin metodele de săpătură sau înregistrare, nu respectă standardele actuale, distrugând ireversibil situațiile stratigrafice; nu își publică rapoartele exhaustive pentru săpăturile care se derulează de peste zece ani.

Preistoria în Muntenia, Dobrogea și Oltenia (Paleolitic, neolitic, epoca bronzului). Dezvoltarea cercetărilor paleolitice în România. Repere ale unei strategii viitoare Mircea Anghelinu (UV Târgoviște)

Arheologia paleoliticului continuă să rămână, în România, „cenușăreasa”. Indiferența cu care este tratată de către ansamblul comunității arheologice românești este egalată doar de ambiția puținilor paleoliticieni activi de a perpetua și alinia la standardele europene cercetarea acestei epoci, aspect ușurat mult atât de formația lor, în mod necesar eclectică, pluridisciplinară, cât și de interesul constant și în continuă creștere acordat de comunitatea științifică internațională descoperirilor paleolitice din România.

Putem afirma – fără riscul de a greși foarte mult, chiar și în absența unei situații statistice – că, în ultimul deceniu cel puțin, s-au aflat în cercetare sistematică cel mult 5 situri paleolitice anual; în ultimele trei decenii, o *singură expoziție temporară* a avut ca obiect epoca paleolitică (CNMCD Târgoviște, aprilie 2006); numărul de specialiști care activează în acest domeniu este mai mic de 10, în condițiile unei comunități arheologice de peste 500 de debutanți, specialiști și experți. În acest moment, cu excepția MCDR Deva și a CNMCD Târgoviște, nici o instituție muzeală din România nu numără, printre angajații săi, un specialist în paleolitic, puținii practicieni rămași fiind concentrați în universități sau institute de cercetare ale Academiei, eventual în structuri private de cercetare. Valorificarea muzeistică în expozițiile permanente a celei mai lungi epoci din istoria umanității este deprimantă în sine și ridicolă în comparație cu statele Uniunii Europene. În acest sens, puținătatea specialiștilor în domeniu se reflectă fidel în calitatea expozițiilor, încă ancorate conceptual în „comuna primitivă”.

Situația este cu atât mai dramatică, cu cât patrimoniul arheologic de vârstă paleolitică de care dispune România este impresionant, chiar și în condițiile în care el este încă foarte slab valorificat științific și muzeistic. O exprimă faptul, oarecum surprinzător, pe fundalul dezinteresului general, că *epoca paleolitică este singura care dispune de un repertoriu complet al siturilor de pe teritoriul național* (realizat prin efortul lui Al. Păunescu și publicat între 1998-2000). Atât această cuprinzătoare sinteză, cât și eforturile mai recente de valorificare și reinterpretare a informațiilor vechi, evidențiază că majoritatea fenomenelor culturale esențiale pentru evoluția umanității paleolitice (colonizarea Europei, evoluția originală a societăților musteriene, pătrunderea lui *Homo sapiens sapiens* în Europa, unitatea pan-europeană a tehnocomplexului gravettian, diversitatea culturală din paleoliticul final etc.) se regăsesc generos reprezentate pe teritoriul actual al României, care a constituit în mod evident o placă turmentată pentru dinamica societăților din această zonă eurasiatică, timp de 500.000 de ani. Mai mult, dacă există o epocă istorică capabilă să stârnească un interes cultural de nivel european, aceasta este paleoliticul, ale cărui fenomene culturale și adaptative întrunesc forme de amplă generalitate și relevanță pe imense spații geografice.

Recentele descoperiri de la Peștera cu Oase sunt evocatoare în a semnala interesul deosebit de care îl poate suscita, pe mapamond, paleoliticul din România. De altfel, prezența activă a specialiștilor occidentali – în practic toate colectivele de cercetare care cercetează siturile paleolitice din România ultimului deceniu! – este foarte evocatoare și merită să dea de gândit. Ea indică cu tărie nu numai interesul comunității științifice internaționale, cât și *un anumit mod de concepere a misiunii de cercetare*, încă rar atins în cercetarea arheologică a altor epoci.

Epoca paleolitică a fost dintotdeauna, prin natura cronologiei și documentației sale, distantă în raport cu șabloane ideologice naționaliste, dar și față de steril onorantele preocupări pentru „civilizațiile clasice”, a căror moștenire seculară încă îngreunează maturizarea (citește *autonomizarea*) disciplinei arheologice în România. În acest context, atitudinea sa științifică s-a apropiat de la sine de practica disciplinelor naturaliste. Această derivă, care a înstrăinat treptat arheologia paleoliticului de atmosfera umanistă a celorlalte specialități arheologice, a încurajat în contrapartidă standardizarea problematicii de cercetare, a aparatului metodologic, ca și a limbajului științific. În același timp, sărăcia documentației, dar și absența (fortuită) a unei suprastructuri instituționale greoaie, a permis adoptarea promptă a unui set larg de metode și tehnici inovative. Toate aceste achiziții au permis translatarea rezultatelor și au ușurat în permanență dialogul cu specialiștii străini, fapt ce se reflectă cu claritate în situația actuală.

O strategie realistă pentru viitorul cercetării acestei epoci trebuie în mod necesar să țină cont de aceste realități și să responsabilizeze toate părțile implicate (MCCPN, MEC, autorități locale, instituții muzeale și universitare, paleoliticienii înșiși). Într-o primă instanță, este necesară crearea unei *noi atmosfere* colegiale în mediul profesionist, care să aprecieze la adevărată valoare contribuția științifică a paleoliticienilor.

Cel mai proeminent obiectiv care trebuie avut în vedere rămâne, în opinia noastră, *creșterea vizibilității publice a disciplinei*, ceea ce atrage după sine restructurarea *politicii formativ-educative*, ameliorarea *standardelor de cercetare*, și regândirea *formulelor de finanțare a cercetării*.

Dacă, din nefericire, răspunderea formației profesionale revine, în continuare, celor câteva universități care și-au asumat-o voluntar cu ceva vreme în urmă, CNA și MCCPN dețin o responsabilitate directă în cazul ultimelor două aspecte.

Ameliorarea standardelor de cercetare constituie un obiectiv esențial. Calitatea expozițiilor și a altor forme de valorificare publică se leagă direct de calitatea cercetării și, în acest sens, rămân multe de făcut. Fără a insista aici asupra acestei probleme, este evident că fără *generalizarea unui model de cercetare complex*, larg interdisciplinar, capabil să exploateze inteligent contextele preistorice și să înlocuiască tradiționala obsesie pentru tipologia artefactelor, atractivitatea și vizibilitatea disciplinei nu se vor îmbunătăți. A invoca interdisciplinaritatea ar putea părea futil în contextul arheologiei de la începutul secolului XXI, dacă situația reală a arheologiei preistorice românești și rarele exemple de succes nu ne-ar motiva. În prea multe situații, arheologia preistorică românească practică o cercetare plasată, la nivel conceptual și metodologic, în perioada interbelică.

MCCPN are la dispoziție o pârgie importantă în vederea ameliorării standardelor de cercetare, în completarea inițiativelor deja cunoscute, și anumite *mecanismul de selecție în acordarea subvențiilor*. În acest sens, Planul național de cercetare arheologică ar trebui să acorde o atenție crescută tematicii de cercetare proprii paleoliticului. Doar consultarea a

specialiștilor în paleolitic (care nu au nici un reprezentant la nivelul Comisiei) poate asigura receptarea punctelor lor de vedere. Actuala formulă de evaluare a „importanței” sau „relevanței” unui proiect de cercetare descurajează explicit săpăturile sistematice în siturile preistorice, în general, și pe cele paleolitice, în special. În fapt, în ultimii ani, cercetarea paleoliticului a recurs, după știința noastră, aproape în exclusivitate la alte surse de finanțare decât cele ale Ministerului Culturii. Aceasta pentru că unele dintre criteriile propuse ridiculizează cu o nedorită precizie exact acele domenii în care cercetarea paleoliticului excelează (claritatea obiectivelor *științifice* de cunoaștere, gradul de investiție *interdisciplinară*, *dificultatea* proprie cercetărilor în situri izolate etc.). Din rațiuni proprii, MCCPN preferă o ierarhie a importanței siturilor și cercetărilor aferente edificată pe criterii precum accesibilitatea turistică, spectaculosul monumental, relevanța „națională” sau „europeană” etc. Este, credem, menirea CNA, ca for reprezentativ al arheologiei profesioniste, să susțină o ierarhie fondată pe criterii pur *științifice*, caz în care relevanța unor cercetări va fi evaluată, pe cât posibil, în funcție de *conținutul* său, și nu în raport cu accesibilitatea sa *imediată* pentru publicul larg, sau cu definiția populară care asociază „patrimoniul arheologic” monumentelor de zidărie. Accesibilitatea pentru publicul finanțator a unei cercetări preistorice se măsoară inclusiv prin calitatea actului de cercetare, singurul care poate gira o valorificare muzeistică adecvată.

În acest sens, MCCPN trebuie în aibă în vedere cu prioritate finanțarea *proiectelor de cercetare complexe, coerente, multianuale*, capabile să antreneze un număr cât mai mare de specialiști, să asigure recuperarea unui maxim de informații arheologice și să permită o valorificare superioară a patrimoniului arheologic. *Siturile pluristratificate*, cu un grad bun sau mediu de conservare, răspund cel mai bine necesităților pragmatice impuse de lipsa de bani și oferă cel mai bun raport investiție-rezultate. Trebuie subliniat, dacă mai este necesar, că cercetarea siturilor paleolitice este extrem de lentă și costisitoare financiar, datorită arsenalului de metode solicitate în stabilirea cronologiei, ca și în procesarea și interpretarea măturilor arheologice. Aceasta explică de ce proiectele coerente desfășurate în ultimul deceniu în România (Mitoc, Poiana Cireșului, Călinești-Oaș, Peștera cu Oase etc.) au apelat invariabil (și) la surse de finanțare externe. Fără acoperirea acestor necesități, nu este de așteptat o îmbunătățire a standardelor de cercetare și nici nu putem spera la expoziții consacrate epocii paleolitice care să depășească formula vitrinelor cu unelte impecabil aliniată și absolut plictisitoare pentru public.

În privința acestui ultim aspect, instituțiile muzeale ar trebui să apeleze constant la consultarea specialiștilor în structurarea expozițiilor permanente (majoritatea depășite ca informație și mod de prezentare). La fel, muzeele care dispun de un patrimoniu paleolitic bogat își pot asuma inițiativa, mai puțin temerară decât pare, de a organiza expoziții temporare dedicate paleoliticului. Expoziția de la muzeul din Târgoviște s-a bucurat de un neașteptat succes, iar vizibilitatea publică a epocii paleolitice este în continuă creștere, mai ales din cauza canalelor de televiziune specializate în emisiuni științifice.

Toate aspectele amintite mai sus depind, însă, de o renovare generală a modului de concepere a practicii arheologice și a sistemului de valorificare, pentru public, a eforturilor echipelor de cercetare. Câtă vreme cercetarea preistoriei se va rezuma, în continuare, la o cronică seacă a culturilor arheologice, paleoliticul va avea puține șanse de a ocupa o poziție justă și va continua să rămână un preambul geologic al „istoriei naționale”, sau după caz, „europene”.

**Raport asupra cercetărilor arheologice efectuate în siturile preistorice din Moldova,
în perioada 2003-2007
Gheorghe Dumitroaia (CMJ Neamț)**

Am procedat la întocmirea prezentului raport, ținând cont de informațiile oferite de:

- cronicile cercetărilor arheologice din România, 2004-2008;
- fișele tehnice afișate pe site-ul CIMEC referitoare la cercetările arheologice din România;
- răspunsurile la chestionarele trimise Direcțiilor Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național și instituțiile care au inițiat și finanțat cercetări;
- datele deținute de instituția la care ne desfășurăm activitatea.

În cea mai mare parte, informațiile culese din sursele citate coincid, situație care reflectă faptul că la ora actuală există un sistem de stocare și difuzare a rezultatelor cercetării acceptabil, la care pot apela atât personalul de specialitate, cât și funcționarii serviciilor abilitate cu protecția patrimoniului cultural mobil.

În privința siturilor arheologice preistorice din Moldova cercetate în perioada 2003-2007, am constatat următoarea situație, pe județe:

	Total	BC	BT	GL	IS	NT	SV	VN	VS
Săpături sistematice	23	4	2	-	4	5	5	-	3
Săpături preventive	11	2	1	1	2	1	2	-	2
Supravegheri	3	-	2	-	-	-	-	-	1
Evaluări	3	-	-	-	-	2	1	-	-
Total obiective cercetate	40	6	5	1	6	8	8	-	6

Dintre acestea, semnificative sunt cercetările arheologice din *tell*-ul de la Poduri-Dealul Ghindaru, jud. Bacău (șantier de importanță națională, prioritar pentru cunoașterea eneoliticului din România), susținut de către Complexul Muzeal Județean Neamț, cele de la Piatra-Neamț-Poiana Cireșului, susținut de Universitatea Valahia din Târgoviște și șantierul din așezarea eponimă de la Costișa, jud. Neamț, coordonat de Institutul de Arheologie București, care au avut loc de-a lungul întregii perioade raportate.

În același interval de timp, dar cu întreruperi de un an, importante s-au dovedit săpăturile de la Fetești, jud. Suceava, efectuate de Universitatea Ștefan cel Mare și Isaiia, jud. Iași, coordonate de prof. N. Ursulescu de la Universitatea Al. I. Cuza.

În doar 3 campanii au fost investigate siturile de la Ruginoasa și Târgu Frumos, jud. Iași, care aparțin tot eneoliticului.

Celelalte săpături sistematice, efectuate doar în 1-2 campanii, au depins de gradul de finanțare, rezultatele mai puțin spectaculoase, atingerea obiectivelor cercetării sau inițierea lor în ultima parte a intervalului.

În anii 2003-2007 au existat săpături și supravegheri autorizate, dar neefectuate. În acest sens am consemnat șantierele de la:

- Adâncata-Dealul Lipovanului (jud. Suceava), săpătură sistematică;
- Mitoc-La Mori (jud. Botoșani), supraveghere;
- Trestiana-Trestiana (jud. Vaslui), săpătură sistematică;
- Vlădeni-Intravilan (jud. Botoșani), supraveghere.

Au existat și cercetări autorizate, care s-au soldat fără rezultate:

- Corlăteni-Vatra satului – Movilă (jud. Botoșani), supraveghere
- Curtești-Vatra satului (jud. Botoșani), supraveghere
- Șendriceni Dealul Volintiru (jud. Botoșani), supraveghere

În privința evaluărilor, s-au constatat situațiile de la Adâncata-Sub Pădure, jud. Suceava (2006), Ceahlău-Bistricioara – Lutărie I și II și Ceahlău-Dârțu – vechiul cimitir, jud. Neamț (2007).

După cum cunoaștem, săpăturile preventive în siturile arheologice sunt impuse de necesitatea prevenirii distrugerii sau degradării obiectivelor arheologice. Din acest motiv, credem că s-a admis și efectuarea săpăturilor preventive din stațiunile eneolitice de la Fulgeriș, jud. Bacău (finanțate de Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău) și Crețeștii de Sus, jud. Vaslui (finanțate de Muzeul Municipal Huși), derulate de-a lungul celor 5 ani. Dar, din punctul nostru de vedere, format pe baza informațiilor oferite chiar de către șefii de șantier (arheologi specialiști, pentru care s-a obținut derogare de la regula stipulată pentru săpături sistematice) și a materialelor publicate, credem că încadrarea șantierelelor în categoria săpăturilor preventive este forțată.

Referitor la echipele de cercetări interdisciplinare, de remarcat sunt doar colaborările de pe șantierele de la Poduri, Poiana Cireșului, Lunca, Țolici, Mitoc și Scânteia, în care au fost efectuate, cu amplitudine diferită, prospecțiuni magnetometrice, sedimentologice și palinologice, studii arheozoologice și arheobotanice, prelevări de materiale pentru datări C14 etc. Au fost prezente pe șantier echipe de cercetători din Germania, Franța, Belgia și SUA.

Cât privește autorizarea săpăturilor preventive, a supravegheților și evaluărilor de teren, am constatat „ilegalități” doar în cazul șantierelelor de la Poduri și Fetești, pentru care în anul 2006 nu s-au eliberat autorizații, pe motiv că nu au actualizat ridicarea topografică. Norocul șefilor de șantier a fost acela că au aflat că sunt în culpă abia după efectuarea săpăturilor!

Finanțarea săpăturilor arheologice a fost susținută de către:

- muzee – 13 șantiere (2-4, 10, 12, 13, 15, 17, 22, 23, 30, 33, 34);
- beneficiari – 10 șantiere (6, 9, 11, 14, 20, 23, 25, 31, 35, 36);
- Ministerul Culturii și Cultelor – 7 șantiere (1, 7, 8, 21, 26, 27, 29);
- ONG-uri – 7 șantiere (14, 16, 22, 24, 26, 28, 32);
- neprecizat – 4 șantiere (5, 18, 19, 37);

- Academia Română – 1 șantier (7);
- Ministerul Educației și Cercetării – 1 șantier (21).

Stadiul prelucrării materialelor. Prea puține sunt informațiile referitoare la starea materialelor arheologice descoperite cu prilejul cercetărilor sistematice și preventive din Moldova. Exceptând câteva rapoarte, în care se menționează la modul general că materialele au fost prelucrate, nu deținem alte informații. Bănuim că în majoritatea cazurilor, artefactele găsite sunt prelucrate parțial, în primul rând descoperirile deosebite, cele mai spectaculoase dintre acestea fiind publicate deja.

Valorificarea prin expoziții, publicații și comunicări a rezultatelor cercetării din Moldova s-a situat la un nivel ridicat, ținând cont de numărul comunicărilor, rapoartelor, articolelor și studiilor de specialitate.

Acestora li se adaugă mai multe expoziții temporare, organizate la nivel local și regional, dar și participarea unor exponate inedite, descoperite în ultimii cinci ani, la expozițiile de la Olten (Elveția) și Vatican.

Repartiția descoperirilor arheologice din Moldova pe epoci și culturi (2003-2007)

Lista siturilor cercetate 2003-2007

1. - Șantierul: *Adâncata-Imaș*, com. Adâncata, jud. Suceava
 - Codul de sit: 146806.01
 - Epoca: Eneolitic; Bronzului
 - Cultura: Costișa-Komarov
 - Tipul sitului: Necropolă
 - Responsabil șantier: Mareș Ion (CMB Suceava)
 - Colectivul de cercetare: Niculică Bogdan Petru (CMB Suceava), Boghian Dumitru, Ignătescu Sorin.
 - Autorizația nr.: 215/2003; 139/2005;
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Ministerul Culturii și Cultelor
 - Unde se păstrează materialul: CMB Suceava
 - Principalele rezultate: În cele cinci campanii desfășurate aici au fost cercetați 11 tumuli din această necropolă. În campania din 2003 au fost cercetați integral sau parțial trei tumuli (T 6, T 7, T 8). Cercetarea în T 6 a început din 2002. În cadrul lui nu au fost descoperite oase umane, ceea ce a condus la că acesta a putea fi un tumul de tip cenotaf. T 7 a fost cercetat integral în 2007, aici fiind descoperite mai multe oase umane, fără a se putea preciza dacă este vorba de unul sau mai mulți indivizi. T 8 a fost cercetat parțial. În mantaua acestuia au fost descoperite resturile unei vetre. Toate materialele arheologice au fost descoperite în mantalele tumurilor. În campania din 2004 au fost cercetați tumulii notați cu T 8 (început în 2003) și T9, iar în 2005 au fost cercetați T 10 și T 11. În mantaua unor tumuli au fost găsite fragmente ceramice cucuteniene.
2. - Șantierul: *Baia-Cetățuie*, com. Baia, jud. Suceava
 - Codul de sit: 146913.01
 - Epoca: Eneolitic; Bronzului; Hallstatt
 - Cultura: Precucuteni, Cucuteni, Horodiștea-Foltești/Erbiceni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Niculică Petru-Bogdan (CMB Suceava)
 - Colectivul de cercetare: Ion Mareș, (CMB Suceava), Dumitru Boghian, Sorin Ignătescu, - Autorizația nr.: 217/2003
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Unde se păstrează materialul: CMB Suceava
 - Principalele rezultate: Cercetarea a constat în taluzarea unor gropi făcute de către localnici. Suprafața cercetată totaliza 12 mp. Stratul de cultură avea o grosime de 0,50 m, cele mai multe materiale fiind descoperite între 0,25-0,50 m. A fost descoperită ceramică atribuită culturilor Precucuteni, Cucuteni, faza B și Horodiștea-Foltești. Nu s-au putut individualiza nivelurile de locuire specifice fiecărei culturi, cel mai probabil din cauza nivelărilor din epoca bronzului. A fost descoperită ceramică atribuită etapei timpurii a epocii bronzului și culturii Costișa-Komarov și ceramică atribuită grupului Grănicești, cultura Gáva-Holihrad.
3. - Șantierul: *Bălțata-Între Bălțați (La Moviliță)*, com. Sărata, jud. Bacău
 - Codul de sit: 23733.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Ursulescu Nicolae – responsabil (UAIC Iași)

- Colectivul de cercetare: Stratulat Lăcrămioara, Istina Elena-Lăcrămioara, Tencariu Felix-Adrian (CMIA Bacău)
 - Autorizația nr.: 199/24.08.2004
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Consiliul Județean Bacău
 - Unde se păstrează materialul: Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău
 - Principalele rezultate: Au fost trasate două secțiuni (S I de 20x2 m și S II de 16x2 m). S-a putut constata ca stratul cucutenian a fost afectat de lucrările agricole. Întreaga depunere arheologică pare să nu depășească 0,40 m grosime. A fost recoltată ceramică și câteva unelte de piatră.
4. - Șantierul: Brad-*La Stâncă*, com. Negri, jud. Bacău
- Codul de sit: 23662.01
 - Epoca: Bronzului
 - Cultura: Monteoru
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Ursachi Vasile (CMJ Neamț-M.I. Roman)
 - Colectivul de cercetare: Hânceanu George (M.I. Roman)
 - Autorizația nr.: 17/2004
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: CMJ Neamț, Ministerul Culturii și Cultelor
 - Unde se păstrează materialul: Muzeul de Istorie Roman
 - Principalele rezultate: Cercetările arheologice efectuate pe o suprafață de 200 mp au avut ca obiective depistarea celui de-al doilea șanț de apărare din epoca bronzului. Pentru aceasta a fost trasată o casetă de 4 x 12 metri putându-se stabili că traseul acestuia era spre sud-est. În această secțiune au fost descoperite doar materiale de epoca bronzului. În interiorul zonei delimitate de șanțul de epoca bronzului a fost efectuată o secțiune de 60 x 1,5 metri. Stratul de cultură este subțire, materialele arheologice fiind puțin numeroase și fragmentare.
5. - Șantierul: Bunești-*Armășeni-Muncel*, com. Bunești Averești, jud. Vaslui
- Codul de sit: 162951.01
 - Epoca: Neo-eneolitic; Bronzului; Hallstatt
 - Cultura: Criș, Cucuteni; Monteoru;
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Merlan Vicu
 - Colectivul de cercetare: Paul Salomeia
 - Autorizația nr.: 372/2006
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Principalele rezultate: A fost trasată o secțiune de 15x2 m și au fost identificate materiale Criș, un *semibordei* aparținând aceleiași culturi, o locuința de suprafață Cucuteni A3 și mai multe gropi cu materiale amestecate. Se menționează și descoperirea unor fragmente ceramice Monteoru și a unora hallstattiene.
6. - Șantierul: Concești-*Intravilan*, com. Concești, jud. Botoșani
- Codul de sit: 36541.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Responsabil șantier: Setnic Gheorghe-Eduard
 - Autorizația nr.: 97/2005
 - Tipul cercetării: Supraveghere
 - Finanțare: Mihai Ioan (persoană fizică)
 - Principalele rezultate: A fost săpată o suprafață de 40 mp, fără să se precizeze ce descoperiri au fost făcute. Se menționează identificarea a nouă puncte arheologice în timpul unor cercetări anterioare, cele mai vechi fiind neo-eneolitice.
7. - Șantierul: Costișa-*Cetățuia*, com. Costișa, jud. Neamț
- Codul de sit: 122141.01
 - Epoca: Eneolitic; Bronz
 - Cultura: Precucuteni; Costișa; Monteoru
 - Tipul sitului: Așezare fortificată
 - Responsabil șantier: Vulpe Alexandru (IAB)

- Colectivul de cercetare: Popescu Anca, Bejenaru Radu (IAB)
 - Autorizația nr.: 174/2003; 102/2004; 118/2005; 70/2006; 33/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Ministerul Culturii și Cultelor
 - Unde se păstrează materialul: IAB
 - Principalele rezultate: În campaniile 2003-2004 au fost cercetați peste 300 mp, avându-se ca obiective epuizarea suprafețelor deschise în anul 2002, verificarea unor informații mai vechi privind existența unor complexe funerare în partea de nord-vest a Cetățuiei și completarea datelor privind succesiunea depunerilor arheologice din șanțul de apărare. În S II, printre pietre, au fost descoperite cinci vetre atribuite nivelului Monteoru Ic2-Ic1, putându-se face mai multe observații asupra acestor tipuri de descoperiri. În secțiunea S III a fost epuizată depunerea precucuteniană, acesta fiind reprezentată de aglomerări de chirpici, oase de animale, ceramică și obiecte mici din os, piatră sau lut. În zona de nord-vest, în secțiunea S V au fost descoperite două morminte, unul (M.3) fără inventar, dar după poziție ar putea fi preistoric, celălalt (M.4), după inventar, aparține perioadei medievale. Între S II și S III a fost descoperit un mormânt colectiv. Oasele provin de la cel puțin patru indivizi. Din mormânt provine un vas ce a fost atribuit bronzului timpuriu. În 2005 au fost continuate cercetările în S II, în care au fost descoperite cele cinci vetre în campania 2004, continuându-se cercetarea lor. După epuizarea nivelului de epoca bronzului (Monteoru Ic2-Ic1), a fost cercetat nivelul precucutenian, fiind descoperite fragmente ceramice, unelte de os și piatră. Acest nivel era perforat de o groapă în care au fost descoperite materiale atribuite culturii Costișa. Pe platoul ce leagă *Cetățuia* de terasa Bistriței au trasate trei secțiuni cu dimensiuni de 10 x 3 metri, la distanță de 6 metri una de cealaltă, cercetări fiind efectuate doar în două dintre acestea. În secțiunea S VI a fost descoperită o aglomerare de chirpici și ceramică Costișa. La est de S VI a fost trasată S VII în care au fost descoperite resturile unor construcții și o vatră de mari dimensiuni. Printre aglomerările de chirpici au fost descoperite fragmente ceramice atribuite culturii Costișa. Anul următor cercetările s-au concentrat în zona platoului mai scund. Pe lângă redeschiderea unor secțiuni mai vechi (S. VII), au fost deschise și altele noi (S. IX). În această zonă (platoul B) pânza de pietre din depunerea Monteoru nu este la fel de densă ca în zona platoului A, mai bogată fiind depunerea Costișa care era concentrată în zona centrală. În 2007 au continuat cercetările pe Platoul B fiind cercetate mai multe complexe din epoca bronzului.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da
 - Valorificare științifică: Publicare
8. - Șantierul: *Cotu-Poiana Costăchel*, com. Copalău, jud. Botoșani
- Codul de sit: 36612.02
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Șovan Octavian Liviu
 - Colectivul de cercetare: Ignat Mircea
 - Autorizația nr.: 28/2004
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Ministerul Culturii și Cultelor
 - Principalele rezultate: A fost cercetată o suprafață de 894 mp. Au fost identificate patru locuințe cucuteniene din faza A-B.
9. - Șantierul: *Crețeștii de Sus-La Intersecție*, com. Crețești, jud. Vaslui
- Codul de sit: 163235.01
 - Epoca: Eneolitic; Bronz
 - Cultura: Precucuteni, Cucuteni; Noua
 - Tipul sitului: Așezare; Necropolă
 - Responsabil șantier: Merlan Vicu
 - Colectivul de cercetare: Salomeia Paul (MM Huși)
 - Autorizația nr.: 197/2003; 75/2004; 8/2005; 7/2006; 302/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Finanțare: Primăria Crețești
 - Unde se păstrează materialul:
 - Principalele rezultate: Au fost efectuate mai multe secțiuni, de-a lungul acestora fiind cercetate parțial sau integral șapte locuințe cucuteniene, atribuite fazei A-B. Au fost identificate și câteva fragmente atribuite culturii Precucuteni. Au fost identificate și cercetate 16 morminte Noua, majoritatea având inventar compus din vase.

10. - Șantierul: Cucuieți-*Slatina Veche*, com. Solonț, jud. Bacău
- Codul de sit: 25503.01
- Epoca: Neo-eneolitic; Bronz
- Cultura: Criș, Precucuteni, Cucuteni; Costișa; Monteoru
- Tipul sitului: Așezare sezonieră
- Responsabil șantier: Dumitroaia Gheorghe (C.M.J. Neamț)
- Colectivul de cercetare: Munteanu Roxana, Nicola Dorin, Preoteasa Constantin (C.M.J. Neamț), Monah Dan (I.A. Iași)
- Autorizația nr.: 26/2003;18/2004
- Tipul cercetării: Cercetare sistematică
- Finanțare: CMJ Neamț
- Unde se păstrează materialul: CMJ Neamț
- Principalele rezultate: Cercetările de aici fac parte dintr-un proiect mai amplu privind exploatarea sării în preistorie. Depunere arheologică se prezenta sub forma a două movile. În 2003 au fost trasate două secțiuni (S I cu laturile de 14x2 m și S II cu laturile e 7x2 m). În 2004 au fost deschise două noi secțiuni. Prima dintre acestea, notată cu S III, a secționat transversal cea de-a doua movilă, având dimensiunile de 10 x 1,5 m. Nu s-a putut observa un nivel clar atribuit neo-eneoliticului, din cauza faptului că în timpul locuiri getice au fost făcute nivelări. Nu s-a putut observa un nivel clar atribuit epocii bronzului. Materialele descoperite aparțin culturilor Costișa și Monteoru.
- Stadiul prelucrării materialului: Prelucrat
- Valorificare expozițională: Da
- Valorificare științifică: Publicat
11. - Șantierul: Dimăcheni-*La Biserică*, com. Dimăcheni, jud. Botoșani
- Codul de sit: 36701.01
- Epoca: Eneolitic, Bronz
- Cultura: Cucuteni, Noua?
- Tipul sitului: ?
- Responsabil șantier: Setnic Gheorghe-Eduard
- Autorizația nr.: 99/2005
- Tipul cercetării: Supraveghere
- Finanțare: Școala Dimăcheni
- Principalele rezultate: Se precizează că a fost cercetată o suprafață de 30 mp, deși ni se spune că în momentul efectuării cercetărilor lucrările de excavare erau deja finalizate. Încadrarea a fost făcută pe baza unor mențiuni mai vechi.
12. - Șantierul: Fetești-*La Schit*, com. Adâncata, jud. Suceava
- Codul de sit: 146842.01
- Epoca: Eneolitic
- Cultura: Cucuteni, Horodiștea-Foltești
- Tipul sitului: Așezare
- Responsabil șantier: Boghian Dumitru (UȘtCM Suceava)
- Colectivul de cercetare: Sorin Ignătescu – responsabil adj. (UȘtCM Suceava); Ion Mareș, Bogdan-Petru Niculică – responsabil sector (CMB Suceava)
- Autorizația nr.: 219/2003; 115/2004; 141/2005; Săpătură neautorizată/2006;
- Tipul cercetării: Cercetare sistematică
- Unde se păstrează materialul: UȘtCM Suceava
- Principalele rezultate: Au fost cercetate complexe Cucuteni A și B, aducându-se importante contribuții la cunoașterea unor aspecte ale acestei perioade.
În nivelul Horodiștea-Foltești au fost descoperite mai multe aglomerări de gresii nisipoase în jurul unor gropi (cu diametrul de 0,10 m), care ar putea provenii de la stâlpii unei colibe. Alte materiale sunt greu de atribuit acestei culturi deoarece sunt intercalate cu cele cucuteniene.
13. - Șantierul: Fulgeriș-*Dealul Fulgeriș (La 3 cireși)*, com. Pâncești, jud. Bacău
- Codul de sit: 24221.02
- Epoca: Eneolitic; Bronz

- Cultura: Cucuteni; Costișa
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Artimon Alexandru (2003), Istina Elena-Lăcrămioara (2004-2007)
 - Colectivul de cercetare: Marius Alexandru Istina, Felix Adrian Tencariu
 - Autorizația nr.: 99/2003; 226/2004; 29/2005; 405/2006; 215/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Finanțare: Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău
 - Unde se păstrează materialul: Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău
 - Principalele rezultate: Situl a fost identificat și sondat în anii '80 de V. Căpitanu. Cercetările au fost reluate în 2003. În cei cinci ani de cercetări, prin trasarea a nouă secțiuni ce totalizează 330 mp, fiind identificate și cercetate cinci locuințe cucuteniene și peste 30 de gropi atribuite aceleiași culturi. Dintre alte descoperiri remarcăm două cuptoare, un topor de cupru, numeroase statuete antropomorfe și zoomorfe, cât și ceramică Cucuteni C. În urma cercetărilor de aici au fost identificate și fragmente ceramice specifice culturii Costișa.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da
 - Valorificare expozițională: Expoziții temporare
 - Valorificare științifică: Prin publicare
14. - Șantierul: Hoisești-La Pod, com. Dumești, jud. Iași
- Codul de sit: 96986.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Nicola Ursulescu (UAIC Iași)
 - Colectivul de cercetare: Vasile Cotiugă, George Bodi, Letiția Chirilă (UAIC Iași), Daniel Garvăn (2003-2004), Dumitru Boghian (UȘtCM Suceava), Senica Țurcanu, Mădălin Văleanu (CNMM Iași).
 - Autorizația nr.: 225/2003; 171/2003; 54/2004
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Finanțare: Consiliul Județean Iași, Fundația „Cucuteni pentru mileniul III” București
 - Unde se păstrează materialul: UAIC Iași
 - Principalele rezultate: A fost cercetată o suprafață ce totaliza 300 mp, fiind identificate și cercetate, parțial sau integral, resturile a 14 locuințe. Dintre acestea se remarcă L 9, de aprox. 60 mp, cu șanț de fundație și mai multe amenajări interioare. A fost recoltată o foarte mare cantitate de ceramică, reușindu-se îmbogățirea repertoriului de forme și decoruri ceramice.
 - Stadiul prelucrării materialului: Lucrare de doctorat în curs de pregătire.
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da (arheozoologie, analize chimice).
 - Valorificare expozițională: Expoziții temporare în țară și străinătate.
 - Valorificare științifică: Publicare parțială.
15. - Șantierul: Igești-Scândureni, com. Blăgești, jud. Vaslui
- Codul de sit: 166035.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: cultura Gumelnița, faciesul (aspectul cultural Stoicani-Aldeni)
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Laurențiu Chiriac
 - Colectivul de cercetare: Ciprian Lazanu, Marin Rotaru, Cristian Onel,
 - Autorizația nr.: 311/2007
 - Tipul cercetării: cercetare sistematică
 - Finanțare: Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui
 - Unde se păstrează materialul: Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui
 - Principalele rezultate: au constat în descoperirea *așezării de tip Stoicani-Aldeni* (de pe latura sud-vestică a sitului); b) *unelte și arme din silix*: lame, răzuitoare (gratoare), percutoare, topoare, frecătoare și râșnițe de mână; c) *unelte din os și corn de cerb*: împungătoare, străpungătoare, dălțițe, săpăliji etc.; d) *obiecte din lut ars*: o fusaiolă bitronconică, fragmente de figurine antropomorfe (piciorușe de statuete feminine cu decor incizat, o statueta fragmentară feminină în poziția șezând) și protome zoomorfe de pe vase etc.; e) *obiect de podoabă*: pandantiv circular dintr-o rocă vulcanică verzuie și bine șlefuită; f) *fragmente de ceramică*: vase de tip fructieră, vase de tip cupe, vase cu decor incizat și vase cu decor alveolat, castroane, coadă de polonic, tăvi circulare, toarte de la vase mari și vase pictate.

- Stadiul prelucrării materialului: în curs de restaurare
16. - Șantierul: *Isaia-Balta Popii*, com. Răducăneni, jud. Iași
- Codul de sit: 98710.01
 - Epoca: Neo-eneolitic; Bronz; Hallstatt
 - Cultura: Ceramicii liniare, Precucuteni; Corlăteni-Chișinău
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Nicolae Ursulescu (UAIC Iași)
 - Colectivul de cercetare: Tencariu Felix-Adrian (2003-2007), Merlan Vicu (2003-2005), Scarlat Letiția, Bodi George, Lazanu Ciprian, Solcan Loredana, Robu Ioana (2004-2005), Vornicu Diana-Măriuca, Vornicu Andreea, Furnică Radu (2005-2007),
 - Autorizația nr.: 160/2003; 92/2004; 108/2005; 111/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Fundația „Cucuteni pentru Mileniul III”, București
 - Unde se păstrează materialul: UAIC Iași
 - Principalele rezultate: Prin săpăturile efectuate în perioada 2003-2005 și 2007 s-au continuat cercetările în așezarea de aici. Au fost identificate noi structuri de locuire atribuite în special culturii Precucuteni, putând fi observate detalii arhitecturale (șanțuri de fundație, amenajări interioare), în 2007 fiind identificat și un șanț ce împrejmuea așezarea. Tot în acest interval au fost cercetate mai multe gropi ce conțineau materiale atribuite ceramicii liniare sau culturii Precucuteni. Au fost descoperite materiale datate din perioada bronzului timpuriu, dintre care se pare un mormânt de înhumăție. Alte materiale sunt datate Hallstatt, grupul Corlăteni-Chișinău.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da
 - Valorificare expozițională: Expoziții temporare în țară și internaționale
 - Valorificare științifică: Prin publicații
17. - Șantierul: *Lunca-Poiana Slatinei*, com. Vânători-Neamț, jud. Neamț
- Codul de sit: 125034.01, 125034.02
 - Epoca: Neo-eneolitic
 - Cultura: Starčevo-Criș, Precucuteni, Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare sezonieră
 - Responsabil șantier: Dumitroaia Gheorghe (CMJ Neamț)
 - Colectivul de cercetare: Nicola Dorin, Munteanu Roxana, Preoteasa Constantin (CMJ Neamț)
 - Autorizația nr.: 104/2004; 120/2005; 67/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: CMJ Neamț
 - Unde se păstrează materialul: CMJ Neamț
 - Principalele rezultate: Cercetările s-au desfășurat doar în campania 2004. S-a cercetat o suprafață de 5x4 m în centrul depunerii din zona A. Principala descoperire a constat în resturile unui puț de apă sărată amenajat din trunchiuri de copaci și împletitură de nuiel, săpat în nivelurile Starčevo-Criș. Cercetarea acestui complex nu a fost finalizată din cauza condițiilor meteo.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da (sedimentologie, carpologie, antracologie)
 - Valorificare expozițională: Expoziții temporare
 - Valorificare științifică: Publicare
18. - Șantierul: *Mitoc-Valea Izvorului*, com. Mitoc, jud. Botoșani
- Codul de sit: 38385.01
 - Epoca: Paleolitic
 - Cultura: Musterian
 - Responsabil șantier: Chirica Vasile (IA Iași)
 - Colectivul de cercetare: Alain Tuffreau (2003-2004), Patrick Auguste (2003), Paul Haesaerts (Institutul Regal de Științele Naturii din Bruxelles) (2004), Sanda Bălescu, Mădălin Văleanu (CNMM Iași)
 - Autorizația nr.: ?
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică

- Principalele rezultate: În campania din 2003 au fost trasate șase secțiuni, trei în perimetrul săpăturilor dintre anii 1956-1957 și trei în perimetrul săpăturilor dintre anii 1977-1978. Au fost identificate mai multe posibile niveluri de industrie litică, ce conțineau numeroase piese; existența unei concentrări mari de așchii, lame, nuclee și fragmente de nuclee pe o suprafață de 1 mp, a condus la ideea existenței unui atelier de prelucrare a silexului. Cert este că, prin sondajele din 2003 nu s-au putut face corelări cu săpăturile anterioare, acest lucru fiind greu de stabilit și după săpăturile din anul următor, când a fost deschisă o nouă casetă de 16 mp și au fost efectuate mai multe sondaje cu foreza între așezarea de la Malul Galben și Valea Izvorului.
- Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da
19. - Șantierul: *Negrilești-Zaharia-Școala Generală*, com. Negrilești, jud. Galați
- Codul de sit: 75285.01
 - Epoca: Neolitic; Bronz
 - Cultura: Criș; Noua
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Mircea Nicu (MM Tecuci)
 - Colectivul de cercetare: Costel Ilie (MI Galați)
 - Autorizația nr.:131/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Principalele rezultate: Au fost deschise trei secțiuni. Au fost surprinse mai multe gropi. Ceramica atribuită nivelului neolitic aparține culturii Criș și ceramica din nivelul din epoca bronzului aparține culturii Noua.
20. - Șantierul: *Onești-Malu*, jud. Bacău
- Codul de sit: 20572.01
 - Epoca: Eneolitic; Bronz
 - Cultura: ?
 - Responsabil șantier: Vasiliu Ioan
 - Autorizația nr.: 4/2006
 - Tipul cercetării: cercetare preventivă
 - Finanțare: Consiliul Local Onești
 - Principalele rezultate: Au fost efectuate numai cercetări de suprafață. Cu această ocazie s-au identificat urme de locuire eneolitice târzii (neprecizat) și din epoca bronzului (neprecizat).
21. - Șantierul: *Piatra Neamț-Poiana Cireșului*, jud. Neamț
- Codul de sit: 120735.04
 - Epoca: Paleolitic; Neolitic
 - Cultura: Gravettian, Epigravettian; Criș
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Cârciumar Marcin (UV Târgoviște)
 - Colectivul de cercetare: Mircea Anghelinu, Loredana Niță, Daniela Iamandi, Marian Cosac, Florin Dumitru, Valentin Dumitrașcu, Iulia Neaga (UV Târgoviște), Leif Steguweit (Erlagen-Nürnberg), Ulrich Hambach (Bayreuth), Ovidiu Cârștina (CNMCD Târgoviște)
 - Autorizația nr.: 175/2003; 105/2004; 119/2005; 73/2006; 132/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Ministerul Culturii și Cultelor; Ministerul Educației și Cercetării
 - Unde se păstrează materialul: UV Târgoviște
 - Principalele rezultate: Pe lângă continuarea cercetărilor în secțiunea V, deschisă în anii anteriori, s-a urmărit și extinderea cercetărilor interdisciplinare, recurgându-se la eșantionarea din punct de vedere micro-sedimentologic a întregului depozit și lărgirea colectivului de cercetare, fiind cooperați specialiști din Germania și Franța. Prin mai multe sondaje s-a putut estima suprafața sitului. În cele cinci campanii a fost recoltată o cantitate mare de material faunistic, destul de bine conservat, și unelte litice și resturi de debitaj. Mai bogat s-a dovedit a fi al doilea nivel gravettian. În cadrul nivelului tardigravettian, cercetat în campania din 2005, în care apăreau numeroase perturbări stratigrafice, au fost descoperite și resturi de debitaj, două topoare șlefuite din silicolit și ceramică neolitică, atribuite culturii Starčevo-Criș. Din observațiile geomorfologice realizate a rezultat că acumularea de loess din perimetrul poienii s-a realizat în regim eolian și în regim coluvial. Dintre descoperirile mai importante amintim vârful de suliță din fildes de mamut, singura piesă de acest tip descoperită în siturile paleolitice din România, 10 melci perforați ce făceau parte probabil dintr-un colier, bucăți de ocră.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare

- Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da
 - Valorificare științifică: Prin publicare
22. - Șantierul: Poduri-Dealul Ghindaru, com. Poduri, jud. Bacău
- Codul de sit: 24640.01
 - Epoca: Eneolitic; Bronz
 - Cultura: Precucuteni, Cucuteni; Jigodin; Costișa; Monteoru
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Monah Dan (IA Iași) (2003-2006), Dumitroaia Gheorghe (CMJ Neamț) (2007-prezent)
 - Colectivul de cercetare: Monah Felicia (2003-2007), Preoteasa Constantin, Munteanu Roxana, Garvăn Daniel, Uță Lucian, Nicola Dorin (CMJ Neamț) (2003-2007), Popovici Dragomir Nicolae, Cătălin Bem (MNIR), George Bodi (Fundația "Cucuteni pentru Mileniul III"- București), Adrian Bălășescu, Valentin Radu, Constantin Haită (MNIR-CNCP) (2003-2005), Luminița Bejenaru (UAIC Iași) (2005-2007).
 - Autorizația nr.: 30/2003 ; 19/2005; săpătură neautorizată/2006; 98/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Ministerul Culturii și Cultelor, CMJ Neamț; Fundația „Cucuteni pentru Mileniul III”, București
 - Unde se păstrează materialul: CMJ Neamț
 - Principalele rezultate: În acest interval cercetările arheologice s-au desfășurat în toate cele trei suprafețe deschise. În Cas. A, cea mai mare ca suprafață, cercetările s-au desfășurat în anii 2003-2005 și 2007. Aici au fost cercetate mai multe locuințe. L 85 aparținând nivelului Cucuteni A2, L 73c, 86, 87, 88 toate atribuite nivelului Cucuteni A1/Precucuteni III. Toate locuințele din acest ultim nivel au fost surprinse în întregime, putându-se astfel face unele observații privind sistemul de construcție, amenajări interioare, inventar și rituri de fundare. L 73c și L 88 s-au remarcat prin prezența în interiorul lor a unor importante complexe de vase, cu peste 20 de piese fiecare. În Cas. B cercetările s-au efectuat doar în 2004, cu această campanie fiind epuizat nivelul Cucuteni B1. Cas. C a fost deschisă în 2005 și are o suprafață de peste 500 mp. În primele trei campanii a fost cercetat în întregime nivelul Cucuteni B1. Au fost cercetate mi multe complexe de locuire, dintre acestea remarcându-se L2. Aceasta era o locuință cu etaj, cu mai multe încăperi, șase vetre - dintre care una la etaj – și o amenajare (vatră) cruciformă. Inventarul locuinței este de peste 50 de vase de toate dimensiunile.
 - În intervalul 2005-2007, în Cas. C a fost cercetată o parte dintr-o structură de mari dimensiuni, de formă semicirculară, ce consta dintr-un șanț de mari dimensiuni (7 m deschidere la gură și 3,5 – 4 m adâncime), la suprafața acesta fiind acoperit cu o pânză de pietre de râu. Materialele ceramice descoperite în umplutura șanțului aparțin atât perioadei Bronzului timpuriu (cultura Jigodin) cât și Bronzului mijlociu (culturile Costișa și Monteoru). Lipsa unor structuri de locuire a dus la concluzia că ar fi vorba despre un loc de cult.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da (arheozoologie, arheobotanică)
 - Valorificare expozițională: Expoziția permanentă a MIAPN, expoziții temporare în țară și străinătate
 - Valorificare științifică: Prin publicații
23. - Șantierul: Pogănești, *Movila Pescarului II*, com. Stăniilești, jud. Vaslui
- Codul de sit: 166039.01
 - Epoca: Eneolitic - tranziție
 - Cultura: cultura Horodiștea-Foltești-Erbiceni
 - Tipul sitului: necropolă
 - Responsabil șantier: Laurențiu Chiriac (MJ Vaslui)
 - Colectivul de cercetare: Ciprian Lazanu, Marin Rotaru și Florin Varvara (MJ Vaslui)
 - Autorizația nr.: 226/2006
 - Tipul cercetării: cercetare sistematică
 - Finanțare: bugetul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui și a Consiliului Local Stăniilești.
 - Unde se păstrează materialul: Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui
 - Principalele rezultate: Principalele rezultate ale cercetării arheologice au fost: a) descoperirea a șapte morminte de *inhumație deranjate* - orientate E-V, cu schelete de copii, aflate în poziție chircită, din perioada culturii Horodiștea-Foltești-Erbiceni.; b) *fragmente ceramice* provenite de la vase globulare cu butoni, specifice culturii Horodiștea-Foltești-Erbiceni; c) *astragale de miel* specifice culturii Horodiștea-Foltești-Erbiceni etc.
 - Stadiul prelucrării materialului: restaurat și conservat
24. - Șantierul: Răducăneni-Bazga - *Cetățuie*, com. Răducăneni, jud. Iași
- Codul de sit: 98694.03

- Epoca: Eneolitic; Hallstatt
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Merlan Vicu
 - Colectivul de cercetare: Salomeia Paul (MM Huși)
 - Autorizația nr.: 83/2004; 7/2005; 303/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Finanțare: Fundația „Cucuteni pentru Mileniul III”, București
 - Unde se păstrează materialul: ?
 - Principalele rezultate: În urma intervenției arheologice efectuate în acest sit au fost identificate și cercetate câteva resturi ale unor locuințe cucuteniene și mai multe gropi atribuite aceleiași perioade. Materialul este corodat. Se menționează și descoperirea unor fragmente hallstattiene.
25. - Șantierul: Românești-*Chetriș*, com. Coșna, jud. Suceava
- Codul de sit: 148266.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Mareș Ion (CMB Suceava)
 - Autorizația nr.: 115/2005
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Finanțare: SC Pro Invest SRL, Victor Construct Botoșani
 - Principalele rezultate: În anii 1993-1994 situl a fost afectat de unele lucrări de construcție. În 2005 au fost efectuate săpături preventive, aici fiind identificate urme de locuire atribuite culturii Cucuteni, faza A3. Au fost cercetate patru locuințe de suprafață atribuite acestei culturi.
26. - Șantierul: Ruginoasa-*Dealul Drăghici*, com. Ruginoasa, jud. Iași
- Codul de sit: 98783.02
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Lazarovici Cornelia-Magda (IA Iași)
 - Colectivul de cercetare: Lazarovici Gheorghe (univ. Reșița), Scarlat Letiția (UAIC Iași), Angeleski Sote (ULB Sibiu), Știrbu Maria (CCB Iași), Țurcanu Senica (CMNM Iași)
 - Autorizația nr.: 161/2003; 93/2004; 109/2005
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Ministerul Culturii și Cultelor (2004); Fundația „Cucuteni pentru Mileniul III”, București (2005)
 - Unde se păstrează materialul: CMN Moldova, Iași; Fundația „Cucuteni pentru Mileniul III”, București (campania 2005)
 - Principalele rezultate: În zona excavată au fost cercetate parțial două locuințe de suprafață cu temelie de piatră și patru bordeie, toate aceste construcții de locuit constituind unicate în arealul clasic Cucuteni. Au fost cercetate parțial și șanțurile de apărare; unul dintre ele (cel mai mare) era placat până la fund cu dale de piatră. O parte din bordeiele menționate, construite peste șanțul mai mare, au folosit o parte din structura de piatră a acestuia. Partea cercetată a așezării a furnizat un bogat material arheologic, constând atât din ceramica, cât și din alte artefacte de piatră, os, corn de cerb, silex și cupru.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da
27. - Șantierul: Scânteia-*Dealul Bodești (La Nucii)*, com. Scânteia, jud. Iași
- Codul de sit: 98925.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Lazarovici Cornelia-Magda
 - Colectivul de cercetare: Senica Țurcanu (CMNM Iași), Linda Ellis (San Francisco), Maria Geba, Arina Hușleag (Laborator de restaurare conservare Iași) Maria Știrbu; Dan Botezatu (CCB Iași); Nicolae Buzgar (UAIC Iași); Florin Scurtu (GEI-PROSECO București).
 - Autorizația nr.: 110/2005

- Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Ministerul Culturii și Cultelor; Fundația Terra Europeea
 - Unde se păstrează materialul: CMN Moldova, Iași
 - Principalele rezultate: Cercetările arheologice s-au desfășurat între anii 2003-2005, fiind identificate încă patru locuințe (L 10-13). Au fost surprinse unele detalii arhitectonice (așa cum este cazul L 11, ce avea o zonă unde două platforme se suprapuneau). A fost descoperită o importantă cantitate de ceramică, statuete antropomorfe, cea mai mare parte fragmentare și aflate în curs de restaurare. A fost identificat și cercetat parțial valul ce împrejmuea așezarea, acesta fiind prevăzut și cu val. Au fost continuate prospecțiunile arheomagnetice, din loc în loc, acolo unde au apărut anomalii magnetice, fiind efectuate sondaje de verificare. În anul 2007 a fost prelucrat materialul provenit din campania 2005.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da (arheozoologie)
 - Valorificare expozițională: Expoziții în țară și străinătate
 - Valorificare științifică: Prin publicații
28. - Șantierul: *Siliștea-Pe Cetățuie*, com. Români, jud. Neamț
- Codul de sit: 124108.01
 - Epoca: Bronz
 - Cultura: Costișa; Monteoru
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Bolohan Neculai (UAIC Iași)
 - Autorizația nr.: 178/2003; 187/2004
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Unde se păstrează materialul: UAIC Iași
 - Principalele rezultate: Campaniile arheologice desfășurate au confirmat observațiile anterioare cu privire la existența unei așezări fortificate situată pe o axă de comunicare între bazinele râurilor Bistrița și Siret. Detaliile tehnice și morfologice specifice artefactelor descoperite permit încadrarea în repertoriul general specific celor două culturi.
 - Valorificare expozițională: În colecția de bază a MIA Piatra-Neamț
 - Valorificare științifică: Publicare
29. - Șantierul: *Siret-Dealul Ruina*, Siret, jud. Suceava
- Codul de sit: 146664.02
 - Epoca: Eneolitic; Hallstatt
 - Cultura: Cucuteni; Grănicești
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: László Attila (UAIC Iași)
 - Colectivul de cercetare: Ion Mareș, Bogdan Niculică (CMB Suceava); Mircea Ignat (UȘtcM Suceava)
 - Autorizația nr.: 221/2003; 117/2004; 142/2005
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: MCCPN
 - Unde se păstrează materialul: CMB Suceava
 - Principalele rezultate: În zona sectorului B a fost identificată o așezare Cucuteni B ce este parțial afectată de lucrările agricole. În așezarea hallstattiană (zona A) au fost identificate două niveluri care conțineau structuri de locuire de suprafață sau adâncite, prevăzute cu instalații de încălzit, o construcție cu pavaj din pietre, resturi de cuptoare, gropi menajere, vetre în aer liber. A fost cercetat și sistemul de fortificație alcătuit din șanț, val și palisadă.
30. - Șantierul: *Solca-Slatina Mare*, jud. Suceava
- Codul de sit: 146717.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Precucuteni, Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare sezonieră
 - Responsabil șantier: Dumitroaia Gheorghe (CMJ Neamț)
 - Colectivul de cercetare: Dorin Nicola, Roxana Munteanu, Constantin Preoteasa (CMJ Neamț), Dan Monah (IA Iași), Dumitru Boghian, Sorin Ignătescu (UȘtcM Suceava)
 - Autorizația nr.: 222/2003
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică

- Finanțare: CMJ Neamț
 - Unde se păstrează materialul: CMJ Neamț
 - Principalele rezultate: În cadrul secțiunii trasate în 2003 au fost identificate sporadic fragmente ceramice precucuteniene, cel mai consistent nivel fiind cel Cucuteni B. A fost descoperită o cantitate mare de ceramică, în special de tip C și numeroase fragmente de *briquetages*, folosite la obținerea sării din slatină.
 - Stadiul prelucrării materialului: Prelucrat
 - Valorificare expozițională: Da
 - Valorificare științifică: Prin publicare
31. - Șantierul: Suceava-Câmpul Șanțurilor, mun. Suceava, jud. Suceava
- Codul de sit: 146272.07
 - Epoca: Bronz
 - Cultura: Costișa-Komarov
 - Tipul sitului: Necropolă ?
 - Responsabil șantier: Hău Florin (2004); Mareș Ion (2007)
 - Colectivul de cercetare: Niculică Bogdan Petru (CMB Suceava);
 - Autorizația nr.: 139/2004; 176/2007
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Finanțare: Ionescu Glicheria Viorica (persoană fizică)
 - Principalele rezultate: În anul 2004 a fost cercetată o suprafață de 500 mp, dar nu au fost descoperite materiale arheologice. În 2007, pe o parcelă alăturată celei ce a fost cercetată anterior, a fost descoperit un mormânt de înhumăție în construcție de piatră ce a fost atribuit culturii Komarov.
32. - Șantierul: Târgu Frumos-Baza Pătule, jud. Iași
- Codul de sit: 95480.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Precucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Boghian Dumitru (UȘtcm Suceava)
 - Colectivul de cercetare: Cotiugă Vasile (2003-2005), Bodi George (2003), Minea Bogdan, Lazanu Ciprian (2004),
 - Autorizația nr.: 163/2003; 95/2004; 111/2005
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Finanțare: Fundația „Cucuteni pentru Mileniul III”, București
 - Unde se păstrează materialul: UAIC Iași
 - Principalele rezultate: În cei trei ani în care s-au mai efectuat săpături în punctul *Baza Pătule*, au fost cercetate parțial ultimele două niveluri precucuteniene. Au fost cercetate parțial resturile a două locuințe (L 2 și 6) și numeroase gropi. S-au descoperit numeroase piese de silex, os și lut, dar și o vatră exterioară, prima de acest tip de aici.
 - Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
 - Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da (arheozoologie)
 - Valorificare expozițională: Expoziții interne și internaționale
 - Valorificare științifică: Publicare
33. - Șantierul: Târgu Neamț-Dealul Pometea, jud. Neamț
- Codul de sit: 121055.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Cucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: Dumitroaia Gheorghe (CMJ Neamț)
 - Colectivul de cercetare: Preoteasa Constantin, Munteanu Roxana, Nicola Dorin, (CMJ Neamț)
 - Autorizația nr.: 43/2003
 - Tipul cercetării: Cercetare preventivă
 - Finanțare: CMJ Neamț
 - Unde se păstrează materialul: CMJ Neamț
 - Principalele rezultate: Au fost deschise patru suprafețe: S I (70x2 m), S II (28x2 m), S III (6,5x2 m) și Cas. A (6x6 m). Cercetările arheologice efectuate au evidențiat faptul că în zona cimitirului nou cea mai mare parte a solului, împreună cu vestigiile arheologice, a fost rasă până la partea superioară a stratului steril. Pe suprafața creată a fost construită cu

un secol în urma casa parohială. Ulterior au mai fost săpate două gropi de mari dimensiuni, fiind și acestea surprinse de în suprafețele deschise. A fost cercetat nivelul cucutenian, atât cât s-au mai păstrat, fiind descoperite aglomerări de pietre și fragmente de lipitură, o vatră parțial distrusă și ceramică destul de corodată. Așezarea este atribuită fazei Cucuteni B.

- Stadiul prelucrării materialului: Prelucrat
- Valorificare expozițională: Da
- Valorificare științifică: În curs de publicare

34. - Șantierul: *Țolici-Hălăbutoaia*, com. Petricani, jud. Neamț

- Codul de sit: 123460.01
- Epoca: Eneolitic; Bronz
- Cultura: Cucuteni, Grupul Târpești
- Tipul sitului: Așezare sezonieră
- Responsabil șantier: Dumitroaia Gheorghe (CMJ Neamț)
- Colectivul de cercetare: Munteanu Roxana, Garvăn Daniel și Diaconu Vasile (CMJ Neamț), Weller Olivier și Brigand Robin (Paris)
- Autorizația nr.: 104/2007
- Tipul cercetării: Cercetare sistematică
- Finanțare: CMJ Neamț
- Unde se păstrează materialul: CMJ Neamț
- Principalele rezultate: Cercetarea depunerii arheologice de aici face parte dintr-un program mai amplu privind exploatarea sării în preistorie. În această primă campanie s-a dorit secționarea depunerilor arheologice, ce au o grosime de aprox. 7 m, pentru a se putea verifica stratigrafia. A fost trasată o secțiune de 8x1,5 m în care s-a săpat până la adâncimea de 2 m. Au fost surprinse doar nivelul Cucuteni B și parțial cel A-B, urmând ca în campania viitoare să se continue această secțiune. Depunerea arheologică de aici este foarte asemănătoare cu cea de la *Lunca-Poiana Slatinei*. În nivelul vegetal și la partea superioară a depunerii Cucuteni B apar sporadic materiale atribuite bronzului timpuriu.
- Stadiul prelucrării materialului: În curs de prelucrare
- Existența unor echipe de cercetare interdisciplinare: Da
- Valorificare științifică: Publicare

35. - Șantierul: *Vorniceni-Pod Ibăneasa*, com. Vorniceni, jud. Botoșani

- Codul de sit: 39845.02
- Epoca: Eneolitic; Bronz
- Cultura: Cucuteni; Noua
- Tipul sitului: Așezare
- Responsabil șantier: Șadurschi Pavel (2003); Maria Diaconescu (2007)
- Colectivul de cercetare: Eduard Setnic, Aurel Melniciuc (MJ Botoșani),
- Autorizația nr.: 240/2003; 484/2007
- Tipul cercetării: Cercetare preventivă
- Finanțare: Compania națională Apele Române – Direcția Apelor Prut (Iași)
- Unde se păstrează materialul: MJ Botoșani
- Principalele rezultate: În 2003 a fost cercetată o suprafață de 1000 mp, iar în 2007 o suprafață de 200 mp. Au fost cercetate complexe de locuire atribuite fazei A-B a culturii Cucuteni, fiind surprinse mai multe detalii arhitecturale și descoperite unelte de silex, os și o importantă cantitate de ceramică. A fost cercetat și un cenușar de formă ovală, cu lungimea de 32 m și lățimea de 12 m și o grosime de 0,20-0,30 m. În interiorul lui au fost descoperite arme, resturi osteologice, piese silex, obiecte de podoabă și ceramică specifică.
- Valorificare expozițională: Da (expoziție permanentă MIB și expoziții temporare).

36. - Șantierul: *Zăpodeni-Intravilan*, com. Zăpodeni, jud. Vaslui

- Codul de sit: 167080.02
- Epoca: Eneolitic
- Cultura: Precucuteni
- Tipul sitului: Așezare
- Responsabil șantier: Mamalaucă Mircea (Muzeul Vasile Pârvan, Bârlad)
- Autorizația nr.: 62/2005
- Tipul cercetării: Supraveghere

- Finanțare: Țopa Vasile
 - Principalele rezultate: Au fost cercetați 34 mp din cei 119 mp afectați de construcții. În secțiune, până la adâncimea de 1 m apăreau fragmente mici de chirpici, cel mai probabil provenind de la locuințe. În același sit, la 50 vest de această secțiune, în două campanii anterioare, Muzeul „Ștefan cel Mare” Vaslui și DCCPC Vaslui au cercetat două locuințe (una integral și una parțial) precucuteniene.
37. - Șantierul: Zăpodeni-La Țintirim, com. Zăpodeni, jud. Vaslui
- Codul de sit: 167080.01
 - Epoca: Eneolitic
 - Cultura: Precucuteni
 - Tipul sitului: Așezare
 - Responsabil șantier: László Attila
 - Colectivul de cercetare: Corina Nicoleta Ursache (MJ Vaslui)
 - Autorizația nr.: 142/2004
 - Tipul cercetării: Cercetare sistematică
 - Principalele rezultate: Au fost continuate săpăturile începute anii anteriori, fiind lărgită caseta pentru a fi cercetată locuința precucuteniană (L 1). În secțiunea 4 a fost intersectată o alveolare ce a fost interpretată ca fiind un bordei precucutenian. După decor ceramica a fost atribuită atât fazei II cât și III.

Câteva concluzii:

Cercetarea arheologică în domeniul preistoriei în Moldova nu poate fi apreciată ca mulțumitoare.

Nu există o strategie de cercetare unitară, din această cauză săpăturile sunt dispersate și uneori pe același tip de obiective; numărul și importanța investigațiilor pentru paleolitic sunt extrem de reduse, lipsesc total săpăturile pentru neoliticul timpuriu (Starcevo-Criș și Ceramica liniară), despre acestea fiind obținute date interesante doar în cadrul proiectului de investigare a izvoarelor sărate. Sunt puține cercetări pentru epoca bronzului, iar cele pentru prima epoca a fierului lipsesc cu desăvârșire.

Deși, în Moldova, la Iași, există o puternică bază (Arheoinvest) pentru cercetări pluridisciplinare, cu o dotare tehnică excepțională, în absența unor specialiști investigațiile interdisciplinare, cu excepția stațiunii de la Poduri și a sitului de la Poiana Cireșului sunt puțin numeroase și întâmplătoare. Această lacună trebuie urgent acoperită, dar acest lucru depinde de Universitatea Al. I. Cuza.

Situația săpăturilor preventive și de salvare este nemulțumitoare. De multe ori astfel de săpături sunt încredințate unor instituții care nu au forța științifică necesară pentru a rezolva la timp și în condiții științifice corecte situațiile ivite pe teren. Unii dintre arheologii care efectuează săpături de salvare nu au competența științifică necesară.

Această observație, care poate fi extinsă la întreaga țară, este extrem de gravă deoarece sunt prevăzute mari lucrări pentru infrastructură care vor afecta numeroase și importante situri arheologice. La acestea se adaugă numeroasele construcții industriale, pentru sectorul terțiar, precum și viitoare amenajări pentru irigații etc.

Singura soluție pentru o rezolvare acceptabilă a salvărilor este crearea unei instituții de stat care să efectueze săpături de salvare și preventive și să gestioneze eliberarea certificatelor de descărcare de sarcina istorică. Cel mai bun exemplu de urmat este INRAP-ul din Franța care în 10 ani de când există a avut performanțe excepționale. Întreprinderea pentru salvarea patrimoniului arheologic se va autofinanța prin plăți făcute de investitorii interesați în efectuarea sau dezvoltarea unor proiecte. În același mod este finanțat INRAP-ul din Franța, dar și instituția asemănătoare din Marea Britanie. Crearea unei astfel de instituții are și avantajul că va oferi de lucru tinerilor absolvenți care altfel sunt nevoiți să renunțe la arheologie.

Județele Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui și Vrancea, cu localizarea siturilor cercetate, cf. anexei.

	Șantier	Județ	Tip săpătură
1	Adâncata-Imaș	Suceava	sistematică
2	Baia-Cetățuie	Suceava	sistematică
3	Bălțata-Între Bălțați	Bacău	sistematică
4	Brad-La Stâncă	Bacău	sistematică
5	Bunești-Armășeni-Muncel	Vaslui	preventivă
6	Concești-Intravilan	Botoșani	supraveghere
7	Costișa-Cetățuia	Neamț	sistematică
8	Cotu-Poiana Costăchel	Botoșani	sistematică

9	Crețești de Sus-La Intersecție	Vaslui	preventivă
10	Cucuietți-Slatina Veche	Bacău	sistematică
11	Dimăcheni-La Biserică	Botoșani	supraveghere
12	Fetești-La Schit	Suceava	sistematică
13	Fulgeriș-Dealul Fulgeriș (La 3 cireși)	Bacău	preventivă
14	Hoisești-La Pod	Iași	preventivă
15	Igești-Scândureni	Vaslui	sistematică
16	Isaiia-Balta Popii	Iași	sistematică
17	Lunca-Poiana Slatinei	Neamț	sistematică
18	Mitoc-Valea Izvorului	Botoșani	sistematică
19	Negrilești-Zaharia-Școala Generală	Galați	preventivă
20	Onești-Malu	Bacău	preventivă
21	Piatra Neamț-Poiana Cireșului	Neamț	sistematică
22	Poduri-Dealul Ghindaru	Bacău	sistematică
23	Pogănești, Movila Pescarului II	Vaslui	sistematică
24	Răducăneni-Bazga - Cetățuie	Iași	preventivă
25	Românești-Chetriș	Suceava	preventivă
26	Ruginoasa-Dealul Drăghici	Iași	sistematică
27	Scânteia-Dealul Bodești (La Nuci)	Iași	sistematică
28	Siliștea-Pe Cetățuie	Neamț	sistematică
29	Siret-Dealul Ruina	Suceava	sistematică
30	Solca-Slatina Mare	Suceava	sistematică
31	Suceava-Câmpul Șanțurilor	Suceava	preventivă
32	Târgu Frumos-Baza Pătule	Iași	sistematică
33	Târgu Neamț-Dealul Pometea	Neamț	preventivă
34	Țolici-Hălăbutoaia	Neamț	sistematică
35	Vorniceni-Pod Ibăneasa	Botoșani	preventivă
36	Zăpodeni-Intravilan	Vaslui	supraveghere
37	Zăpodeni-La Țintirim	Vaslui	sistematică

**Cercetarea arheologică dedicată epocii preistorice (paleolitic, epoca neolitică și epoca bronzului)
în Dobrogea, Muntenia și Oltenia în perioada 1999- 2007
Dragomir Popovici (MNIR)**

După cum reiese din titlul acestei analize, la cererea C.N.A. am încercat să analizez datele existente care privesc cercetarea arheologică realizată în intervalul 1999-2007 în Dobrogea, Muntenia și Oltenia. Ni se pare evident faptul că eventualele concluzii preliminare trebuie să se bazeze pe analiza cercetării arheologice astfel cum reiese ea din datele existente și cunoscute.

În consecință sursa principală privind prezentul raport a fost constituită de Cronica Cercetărilor Arheologice din România, la care se adaugă publicațiile instituțiilor care au finanțat cercetările arheologice respectiv muzee, institute de cercetare și universități și cunoașterea noastră, directă, rezultat al parcurgerii publicațiilor respective și participarea la diversele reuniuni științifice, județene, naționale sau internaționale.

În prezenta analiză au fost avute în vedere numai șantierul de cercetare arheologică sistematică iar în cadrul acestora numai pe cele care au avut în scopurile afirmate ale cercetării studiarea problematicei privind epocile respective. În atari condiții nu au fost introduse în analiza noastră cele care au prilejuit descoperirea în cursul săpăturilor diverse vestigii atribuite epocilor care fac obiectul prezentei noastre analize, considerând că ele nu pot fi relevante pentru scopul nostru.

De asemeni precizăm că în prezenta analiză prin termenul de epocă neolitică înțelegem manifestările culturale ce acoperă întreaga perioadă inclusiv și pe cele care sunt atribuite eneoliticului.

Din punctul de vedere al analizei statistice constatăm următoarea situație :

- pentru epoca paleolitică au fost realizate câte două șantiere în campaniile 1999-2001, 2004 și 2007; câte un șantier în anii 2003, 2006; pentru campania 2002 nu există nici o informație;
- pentru epoca neolitică structura anuală este următoarea : campania 1999 – 7 șantiere; campania 2000 – 16 șantiere; campania 2001 – 10 șantiere; campania 2002 – 11 șantiere; campania 2003 – 16 șantiere; campania 2004 – 16 șantiere; campania 2005 – 18 șantiere; campania 2006 – 15 șantiere; campania 2007 – 14 șantiere;
- pentru epoca bronzului structura anuală este următoarea : campania 1999 – 3 șantiere; campania 2000 – 6 șantiere; campania – 2001 – 5 șantiere; campania 2002 – 7 șantiere; campania 2003 – 6 șantiere; campania 2004 – 7 șantiere; campania 2005 – 10 șantiere; campania 2006 – 4 șantiere; campania 2007 – 6 șantiere.

Se poate observa că în cazul epocii paleolitice numărul acestora este foarte mic corespunzător numărului de specialiști care de altfel sunt grupați din punctul de vedere al instituțiilor la care sunt angajați la Institutul de Arheologie Vasile Pârvan din București, la facultățile de istorie din București și Târgoviște și la muzeul din Târgoviște. Consecințele sunt importante deoarece este evident că problematica cercetării este afectată iar patrimoniul rezultat se grupează în câteva centre, puține la număr.

În ceea ce privește cercetarea epocii neolitice, numărul șantiierelor variază de la un număr de 7 în campania anului 1999 până la 18 în anul 2005. Foarte probabil că numărul real al cercetărilor realizate în ultimii ani se apropie de cifra cea mai mare de cca. 18 șantiere. Specialiștii implicați sunt angajați în cea mai mare măsură în cadrul muzeelor care de altfel finanțează cu sprijinul important al MCCPN cercetările respective. Repartiția teritorială atât a șantiierelor cât și a instituțiilor ce sprijină cercetările este cu mult mai echilibrată cu excepția Olteniei unde numărul șantiierelor și al specialiștilor este cu mult mai redus față de celelalte regiuni.

Din punctul de vedere al programelor internaționale de cercetare constatăm că există unul singur dedicat cercetării epocii paleolitice, unul ce și-a propus evoluția așezărilor umane în zona Teleormanului și altele trei ce au drept subiect principal epoca eneolitică, respectiv cultura Gumelnița.

Simptomatic, trei dintre acestea materializează colaborările cu diverse structuri din Franța, câte unul cu cele din Anglia și din Germania. Fiecare dintre acestea au sprijinit în mod deosebit cunoașterea în direcția propusă. În general ele au avut o importantă componentă metodologică contribuind din plin la evoluția cercetării românești în acest sens. Crearea, pentru cele mai multe dintre ele a unor sit-uri internet și în limbi străine ca și a unor expoziții organizate în țară și în străinătate au contribuit nu numai la cunoașterea rezultatelor în medii foarte largi ci și la conturarea unei concepții privind valorificarea și valorizarea rezultatelor obținute.

Remarcăm în mod deosebit programul de cooperare româno-franceze de pe tell-ul de la Hârșova care s-a individualizat prin concepția sa. Astfel s-a avut în vedere pe de o parte cercetarea conform unei noi concepții, a unor metode și tehnici moderne dar și materializarea unui program extrem de important de burse și stagii de cercetare acordate de către Ministerul Culturii și Comunicării din Franța unor tineri specialiști din țara noastră care au avut rezultate remarcabile ulterior. Astfel a putut fi creat Centrul național de Cercetări Pluridisciplinare și pentru o scurtă perioadă de timp Biroul de Arheologie Preventivă. Menționăm și faptul că pentru prima dată în țara noastră pe acest șantier a fost organizată începând cu anul 2000, "*Ziua porților deschise*", manifestare ce și propunea promovarea cercetării arheologice și valorizarea acesteia într-un context social cât mai larg posibil.

Din punctul de vedere al temelor de cercetare constatăm că numărul șantiierelor dedicate epocii cuprului (în principal cultura Gumelnița), predomină la modul absolut.

Abia în ultimii ani a fost reluată problematica privind începuturile neoliticului dar această situație este cu totul insuficientă mai ales dacă se are în vedere importanța problematicii privind neolitizarea și problemele ce și mai așteaptă încă rezolvarea.

O situație asemănătoare constatăm pentru cercetarea culturii Hamangia unde ultimii ani au marcat o reluare a săpăturilor cu rezultate foarte interesante și promițătoare care în sine sunt elocvente pentru necesitatea amplificării și mai ales a continuării lor.

Cercetarea culturii Cernavoda I a fost aproape total abandonată, în ultimii ani existând un singur șantier în Muntenia. Această situație este total nemulțumitoare.

În schimb, nivelul cunoașterii culturilor Dudești, Vădastra, Boian și Sălcuța nu s-a modificat aproape de loc până în prezent.

O problemă extrem de importantă este cea referitoare la concepțiile și metodele de cercetare utilizate. Începând din 1993 în cadrul programului de cooperare româno-francez de la Hârșova, jud. Constanța, a fost pusă în operă o nouă concepție și în consecință metode și tehnici de cercetare diferite de cele utilizate până atunci. În timp, acestea au fost cunoscute și utilizate de o bună parte dintre studenții care au participat la aceste cercetări atunci când și-au găsit un post într-o instituție în cadrul căreia se face cercetare arheologică. În același timp constatăm că încă, pe multe șantiere se practică același sistem de săpătură ce constă în șanțuri și casete ce privilegiază numai complexe construite, în principal

cele incendiate. Stratigrafia în multe din cazuri este nesigură și în consecință foarte multe aspecte cărora săpătura ar trebui să le găsească răspunsuri rămân nelămurite.

Tehnicile de săpătură, cu excepțiile amintite mai sus, nu au evoluat de loc, neexistând nici o preocupare pentru ameliorarea lor.

Revenind la concepțiile de săpătură menționăm că în cazul a numai două șantiere aceasta a fost făcută publică.

În ceea ce privește caracterul inter sau pluridisciplinar, în intervalul amintit s-au înregistrat evoluții notabile chiar dacă nu generalizate și nici acceptate real de cei mai mulți membri ai breslei. Muzeul Național de Istorie și Facultatea de Istorie a Universității Valahia din Târgoviște au inițiat de-a lungul a doi ani reuniuni cu caracter național în care acest subiect a fost dezbătut, în final publicându-se și un volum ce a reunit contribuțiile participanților la dezbateri. Impactul acestor reuniuni și al volumului au fost minime mai ales în condițiile în care cei mai mulți dintre specialiști au evidențiat necesitatea organizării unor dezbateri și mai ales a generalizării unor experiențe care și-au demonstrat utilitatea prin intermediul rezultatelor. S-a subliniat că această inițiativă trebuie materializată de către ministerul Învățământului și Ministerul Culturii. Dar, adăugăm noi, în acest sens rolul CNA este extrem de important în direcția impunerii generalizate a standardelor de cercetare pluridisciplinare.

Ceea ce ni se pare demn de menționat este Crearea Centrului Național Pluridisciplinar – Alexandra Bolomey în cadrul Muzeului Național de Istorie a României, a unui mic nucleu de cercetări interdisciplinare în cadrul Institutului de Arheologie Vasile Pârvan și a unui de antropologie fizică în cadrul Institutului de Antropologie a Academiei Române. În bună măsură, deși structuri de cercetare noi, ele și-au demonstrat nu numai necesitatea dar și valoarea prin rezultatele obținute prin intermediul rapoartelor, studiilor sau sintezelor monografice care au reușit rapid să integreze cercetarea românească într-un context larg, european. Ceea ce trebuie totuși să remarcăm este faptul că ele au funcționat preponderent în zonele de la sud de Carpați ceea ce a condus inevitabil spre accentuarea unor discrepante în nivelul cercetării pluri și interdisciplinare în raport cu alte zone ale țării unde preocupări de acest gen sunt cu totul sporadice și mai ales individuale.

Lipsa posturilor noi create pentru acești specialiști riscă însă să antreneze extrem de serioase rămăneri în urmă ale cercetării românești și mai ales permanentizarea acestei situații.

Valorificarea cercetărilor prin intermediul publicațiilor s-a îmbunătățit simțitor, chiar dacă nu la nivelul corespunzător cercetărilor de teren. De la bun început trebuie precizat faptul că există un singur repertoriu județean în zonele avute în vedere, respectiv cel al județului Dâmbovița. Rapoartele preliminare de săpătură sunt publicate în diverse periodice de specialitate la nivel central sau județean chiar dacă adeseori nu la un nivel corespunzător.

Au mai fost publicate sinteze regionale privind epoca neolitică referitoare la Dobrogea sau privind parțial zona Munteniei, o monografie privind ceramica culturii Gumelnița și o alta privind plastica aceleiași culturi. Dar ceea ce trebuie semnalat este faptul că ele au valorificat într-o importantă măsură cercetările arheologice anterioare perioadei de care ne ocupăm.

Publicarea cercetărilor efectuate și integrarea lor în cercetarea europeană va fi dificilă în condițiile în care concepția, metodele și tehnicile de săpătură nu se vor ameliora în mod semnificativ astfel încât să poată fi evidențiate date care nu pot lipsi din interpretarea modernă a unei săpături arheologice.

În ceea ce privește epoca bronzului remarcăm în primul rând numărul extrem de redus de șantiere, în medie câte 5-6 în fiecare an. Și în acest caz este evident faptul că acestea au depins de numărul de arheologi și de gruparea lor în câteva instituții, respectiv în principal Institutul de Arheologie Vasile Pârvan și câteva muzee județene.

Cercetarea epocii bronzului nu se deosebește prin nimic de cea a paleoliticului sau a neoliticului ea rămânând tributară vechii concepții de săpătură care privilegiază tipologia și stratigrafia. Caracterul pluri sau interdisciplinar este foarte puțin prezent ceea ce, evident, împietăză asupra concluziilor.

Sublinieri:

Această sumară trecere în revistă a caracteristicilor cercetării arheologice dedicate neoliticului în ultimii ani nu se poate încheia înainte de a evidenția câteva aspecte pe care le socotim mai importante.

- În lipsa unor planuri coerente cercetarea se desfășoară extrem de nuclearizat, depinzând în principal de înclinațiile sau tentațiile unor arheologi. Lipsesc evident analizele cu caracter științific care să justifice o săpătură sau alta. Nici măcar argumentul patrimonial nu este considerat important de cele mai multe ori. Rezultatele sunt în consecință haotice și nu de puține ori lipsite de relevanță.

- Definirea temelor de cercetare este aleatorie depinzând de afinitățile personale. Din acest punct de vedere deciziile conducătorilor de doctorat sunt imperative și prin această prismă personalitatea acestora și nu în ultimul rând concepția sunt decisive.

- Absența unor minime preocupări privind concepțiile de săpătură metodele sau tehnicile operaționalizate le transformă de cele mai multe ori în "fapte" de cercetare, repetitive, lipsite de substanță.

- Carențele cele mai evidente privesc secvența formativă din cariera unui profesionist și apoi cea a criteriilor de selecție în evoluția profesională. Prima are în vedere perioada de formare în timpul studiilor universitare și este simptomatic faptul că

până în prezent nu există în nici o facultate de istorie, măcar o catedră de arheologie, considerăm că este elocvent. Cea de a doua se referă la necesitatea ameliorării sistemului de recunoaștere profesională care are în vedere criteriile pe baza cărora cineva poate accede la stadiul de specialist sau expert. Avem în vedere faptul că ponderea calităților pe baza cărora se poate avansa trebuie mult mărită în favoarea celor ce privesc în primul rând capacitatea de a realiza o săpătură modernă care să corespundă tuturor parametrilor existenți și în alte țări.

- C.N.A. prin însăși statutul ei trebuie să se preocupe de ameliorarea deficiențelor semnalate și nu trebuie să-și transforme slăbiciunile în defecte. În primul rând trebuie să încerce să reprezinte activ interesele breslei față de toți partenerii sociali interesați, universități, muzee, institute, colectivități locale, structuri ale administrației de stat, centrale și locale.

- C.N.A. trebuie să renunțe la expectativă și să apere interesele breslei prin promovarea fermă a unei politici active și nu reactive față de problemele cu care arheologia românească se confruntă și fără îndoială se va mai confrunta.

- Cel puțin în ceea ce privește cercetarea preistoriei aceasta trebuie să aibă în vedere îmbunătățirea criteriilor de finanțare prin valorizarea acelor dintre ele care pot contribui la eliminarea deficiențelor dintre care o parte le-am semnalat și noi aici.

- C.N.A. trebuie să aplice cu consecvență principiile pe care și le recunoaște ca fiind importante, între care renunțarea la discriminarea de tipul săpătură preventivă și săpătură sistematică nu este cel din urmă.

- Dacă se are în vedere amploarea previzibilă a intervențiilor antropice asupra siturilor arheologice apare drept absolut necesară crearea unui număr de minimum 2000 de arheologi calificați, capabili să intervină rapid pe teren. Numărul de cca. 700 arheologi existenți în prezent dimensionează pregnant catastrofa posibil a se manifesta în viitorul apropiat. Această preliminară evidențiază nu numai consecințele dar și probleme asupra cărora C.N.A. ar trebui să se exprime în viitor alături de Ministerul Culturii și de universități.

- Atragem atenția și asupra faptului că numărul de specialiști ce pot fi integrați în cercetări pluridisciplinare este extrem de redus. În domeniul arheozoologiei există numai 7 cercetători grupați la București (3), Iași (1), Reșița (1) și Cluj (2) cu mențiunea că aceștia sunt obligați să acopere toate perioadele. Dintre aceștia unul singur se ocupă de paleo ihtiologie. Există un singur sedimentolog la București, doi specialiști în carpologie-macro-resturi vegetale (la Iași, dar pensionat! și Târgoviște, în pragul pensiei), 5 cercetători specializați în domeniul antropologiei fizice (toți grupați la București!). În domeniul pieselor din materii dure animale există numai trei specialiști în toată țara și unul singur în studierea utilajului litic-silex. Nu mai există specialiști în domenii precum palinologia, antracologia sau traseologia. Este o situație ce produce consecințe extrem de serioase asupra nivelului cercetării arheologice în România. Persistența sa riscă să întoarcă cercetarea arheologică românească în perioadele ei de început.

Raport privind stadiul actual și propuneri pentru optimizarea cercetărilor preistoriei din Transilvania și Banat Florin Drașovean (MB Timișoara)

În acest moment în Transilvania și Banat sunt în derulare săpături arheologice sistematice în 25 de situri preistorice. Acestea au următoarea distribuție: șantiere de epocă paleolitică-2 conduse de 1 expert care activează în acest areal și unul de la București; de epocă neolitică-14, conduse de 9 experți; de epoca bronzului-6 șantiere, conduse de 6 experți; de epoca fierului-3 șantiere, conduse de 1 expert. Analizând distribuția geografică a centrelor în care activează acești experți constatăm faptul că există 4 centre importante: pentru epoca neolitică: Cluj (2), Sibiu (2), Alba Iulia (2) și Timișoara (2); epoca bronzului: Cluj (2) și Alba Iulia, Reșița câte unul pentru epoca fierului: Cluj, (1).

Din analiza celor mai importante săpături se pot trage următoarele concluzii și se pot contura câteva propuneri de optimizare a activității de cercetare astfel:

- Mare parte a siturilor preistorice sunt cercetate de ani de zile, câteva luni pe an, de colective compuse, în cel mai bun caz, din câteva persoane (studenți, de regulă). Colectivele nu includ nici măcar câțiva arheologi specializați în tehnică de săpătură, ca să nu mai vorbim de specialiști în arheozoologie, sedimentologie, carpologie, utilaj litic, etc. [1]

- Există un deficit de experți pentru epocile paleolitică (1), epoca bronzului (6) și epoca fierului (3) în Transilvania și Banat.

- Pentru epoca neolitică constatăm că experții de la Timișoara conduc trei șantiere, cei de la Sibiu conduc 5 șantiere, cei de la Cluj, trei șantiere, iar cei de la Alba Iulia, 2 șantiere.

- Stabilirea strategiei de săpătură se face –cu puține excepții - fără cercetări geomagnetice, ceea ce face ca cercetarea să se desfășoare sub semnul șanse și a norocului. În acest sens nu există, decât cu rare excepții strategii de cercetare a siturilor, acțiunea de dispunere a suprafețelor fiind condusă de inspirația de moment.

- O mare parte a siturilor sunt săpate și acum prin metoda secțiunilor înguste (1 sau, cel mult, 2 m.) fapt care nu oferă posibilitatea unei bune racordări stratigrafice pe orizontală și verticală în cazul unor situri multistratificate.

- O bună parte dintre cercetători folosesc ca unealtă de bază, cazmaua, iar șpaclul fiind folosit doar în cazul degajării unor obiecte sau obiective arheologice și nicidecum a urmăririi și săpării unităților stratigrafice. Acest lucru face ca în locuirile de tip *tell*, acuratețea stratigrafică să lase mult de dorit, amestecându-se astfel subnivelurile și nivelurile cercetate ceea ce scade substanțial posibilitatea definirii exacte a conținutului cultural ale acestora.

- Înregistrarea datelor și informațiilor de săpătură se face de cele mai multe ori fără nici măcar aportul unui banal teodolit, toate cotele fiind luate de la firul ierbii indiferent de planimetria și izometria așezării. Totodată nu se folosesc - decât cu rare excepții - suportul digital pentru stocarea datelor obținute. De asemenea, deși se sapă cu bani publici, foarte rar șefii de șantier predau o copie integrală a documentației campaniei încheiate la instituția finanțatoare, preferând să o rețină. Acest lucru poate să ducă, așa cum s-a întâmplat în anii 60-70 la pierderea unor informații despre situri ca Lumea Nouă, Vădastra, Noșlac, Tărtăria, situri din cadrul proiectului Porțile de Fier, ș.a.

- Sunt efectuate cercetări în peșteri de către arheologi care nu au o minimă experiență nici măcar în locuiri deschise. Mai mult chiar, în cazul microstratigrafiei din peșteri se produc distrugerii irecuperabile prin folosirea, ca unealta principală, a cazmalei.

- Se efectuează săpături noi folosind trucul schimbării statutului săpăturii, din cea sistematică în preventivă. În acest sens specialiștii ajung să conducă șantiere care pot fi conduse doar de experți.

- Rezultatele cercetărilor nu se prelucrează ritmic și, uneori nici după zeci de ani, acestea nu se publică.

- Există cazuri în care un expert conduce concomitent două sau mai multe săpături aflate la distanțe mari. Acest lucru face ca săpătura să fie lăsată în sarcina unor proaspeți absolvenți sau chiar a unor studenți în anii terminali lipsiți de o experiență adecvată.

- Materialele descoperite nu sunt publicate decât parțial, în funcție de interesele de moment ale conducătorului cercetărilor. Uneori acestea nu au fost publicate niciodată, amestecându-se prin mutări ale depozitelor.

- În Transilvania și Banat sunt în acest moment în derulare patru proiecte internaționale de cercetare.

Acestea ar fi cele mai importante problemele desprinse din analiza rapoartelor de săpături și a cercetărilor preistorice din Transilvania și Banat. Pentru a remedia aceste neajunsuri propunem:

- Autorizația de săpătură să se elibereze în următoarele condiții: a) situl ce va urma să fie cercetat, sau este în curs de cercetare, să aibă efectuat studiul arheomagnetic, b) colectivul de cercetare să cuprindă în mod efectiv –nu formal- specialiștii în arheozoologie, sedimentologie, carpologie, utilaj litic, c) dacă s-a predat raportul de săpătură pentru anul anterior, d) dacă s-a predat instituției finanțatoare un exemplar al documentației de săpătură la zi.

- Urmărirea cu strictețe a respectării planului anual de cercetare prin supravegherea pe zone a șantiierelor pentru a se evita săpături efectuate fără autorizație sau să identifice acele săpături care fac rabat de la normele de cercetare. În acest sens propunem numirea unor inspecți de zone cu atribuții bine delimitate în acest sens.

- Pentru autorizarea periodică a cercetărilor propunem stabilirea unei strategii de cercetare pe cinci ani a fiecărui sit care să fie aprobată de CNA, direct sau prin delegați.

- Pentru evitarea unor situații în care după decenii de cercetare nu s-a publicat nimic sau aproape nimic, propunem instituirea obligativității publicării unui raport exhaustiv după cel mult cinci ani de la începerea cercetărilor. Fără acesta nu se va mai elibera o nouă autorizație de săpătură. Totodată pentru a evita situații în care nu s-au publicat din motive subiective rezultatele unor cercetări încheiate, propunem instituirea unui termen de cinci ani, calculat de la data încheierii săpăturilor, în care autorul cercetărilor să aibă drept de proprietate intelectuală asupra respectivelor materiale. După acest termen, deoarece s-a săpat cu bani publici, publicarea materialelor să poată fi făcută de o altă persoană.

- A nu se permite ca un singur cercetător să coordoneze mai mult de trei șantiere anual.

- Sancționarea prin ridicarea dreptului de săpătură pe o perioadă determinată a celor care: nu respectă planul anual de cercetare și sapă fără autorizație de săpătură, nu sapă cu acuratețe, distrug situații stratigrafice sau datele nu se înregistrează conform cerințelor, nu își publică rapoartele exhaustive pentru săpăturile care se derulează de peste cinci ani.

- Adoptarea unei strategii de formare a unor experți pentru perioadele care au deficit în acest sens și recomandarea ca muzeele să angajeze astfel de specialiști.

- Modificarea criteriilor de acordare a statutului de expert. Este știut faptul că acest titlu precum și câteva cărți publicate nu conferă și competența necesară pentru efectuarea în condiții optime a unei săpături arheologice.

- Încurajarea, prin acordarea unor fonduri, a proiectelor de cercetare internaționale.

Câteva probleme de strategie arheologică pentru epocile fierului George Trohani (MNIR), Valeriu Sârbu (M Brăilei)

Cercetarea arheologică a Primei epoci a fierului (Hallstatt) precum și a Celei de a doua epoci a fierului (La Tène) putem spune că s-a bucurat de un număr relativ mare de șantiere arheologice pentru perioada 2001 – 2006.

Prov	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Ha	Lt	Ha	Lt	Ha	Lt	Ha	Lt	Ha	Lt	Ha	Lt
Trans	12	17	11	14	14	13	11	17	11	20	10	17
Banat	1		5	1			1		1	1	1	
Olten	3	5	2	6	3	5	2	2	2	1	3	
Munt	2	14	6	14	8	10	10	12	9	19	7	11
Mold	7	4	7	4	4	2	4	3	3	5	2	5
Dobr	4	4	6	4	5		5	4	5	1	3	1
TOT	29	44	37	43	34	30	33	38	31	47	26	34

N-am făcut o departajare aparte pentru Bucovina și Maramureș.

Ne grăbim însă a spune că numeroase șantiere au avut alte obiective, descoperirile de epocă Ha sau Lt fiind secundare, iar în majoritatea punctelor s-au făcut descoperiri din ambele epoci. Datele s-au preluat din *Cronica Săpăturilor Arheologice*, apărută pentru anul respectiv.

Am dori să mai menționăm faptul că pentru Muntenia se cunosc circa 400 de puncte cu urme din epoca geto-dacică (Lt), iar punctele cercetate sunt între 10 și 14 în ultimii 6 ani, iar în decursul anilor cifra nu depășește 50.

Ca o remarcă generală este numărul foarte mic de cercetări interdisciplinare, iar în cazul necropolelor analizele antropologice – ne referim la acele situații când s-au descoperit și morminte de inhumație – sunt foarte sporadice. De asemenea, multe monumente cu ziduri s-au cercetat fără ca în colective să existe arhitecți, topografi, geologi.

Evidențiem câteva epoci și zone unde cercetările sunt deficitare:

- așezări hallstatiene nefortificate, până la sciți, în Transilvania
- perioada sec. V-III în Transilvania
- coabitarea celto-dacică în Transilvania, în special depresiunile intramontane
- Hallstatt-ul timpuriu din Muntenia
- sfârșitul așezărilor geto-dace din Muntenia
- prezența elementului autohton, getic, în Dobrogea elenistică
- raportul dintre diferite așezări contemporane situate într-o microzonă
- raportul dintre așezare și necropolă, atunci când există
- numărul foarte mic de prezentări monografice a descoperirilor făcute, deși numai pentru Muntenia numărul siturilor cercetate este de circa 20.
- în general, monografiile nu cuprind o prezentare a inventarului pe complexe
- restanțe în publicarea unor mari șantiere cercetate în trecutul mai mult sau mai puțin apropiat
- cercetările interdisciplinare
- nesăparea integrală a unor așezări sau necropole.

Strategie generală :

- Concepții, metode și tehnici de săpătură – nu pot exista diferențe conceptuale, de metodologie și tehnici de săpătură între cercetarea fundamentală, programată și cea de salvare. Diferențele constă, în general, doar în presiunile referitoare la perioada de timp, suprafața cercetată, numărul membrilor colectivului de cercetare, modul de prezentare a rezultatelor.

Se impune, după părerea noastră, ca în cazul săpăturilor preventive și de salvare care, de obicei, se efectuează cu fonduri special destinate în acest scop, să se prevadă obligativitatea publicării. Se face, astfel, publicitate atât investitorului cât și arheologului.

- Colectivul de specialiști – nici o necropolă cu morminte de inhumație să nu se sape fără prezența efectivă a unui antropolog pe șantier, iar monumentele de zid fără participarea unui arhitect.

Este necesar a se generaliza un model de cercetare complex, interdisciplinar, iar pentru șantierele mari să nu se elibereze autorizația de săpătură dacă acest deziderat n-a fost îndeplinit.

- Valorificarea științifică și muzeografică – în cadrul proiectului de cercetare să se prevadă obligatoriu modul de valorificare, atât ceea ce se prevede a se păstra *in situ*, cât și ce se duce în muzeu.

Pentru săpăturile de preventive și de salvare făcute la viitoare obiective turistice să se impună conservarea *in situ* a unor monumente – locuințe, vetre, cuptoare, morminte.

Comunitățile locale care au monumente în apropierea imediată a localității pot fi cointerestate de conservarea *in situ* a acestora, fapt ce ar crea locuri de muncă și ar duce la dezvoltarea turismului.

Crearea în toate instituțiile de cercetare, în muzee, a unei *Arhive de șantiere arheologice*, cu toate documentele scrise și foto, nu numai cu artefacte; dacă acestea nu s-au constituit să nu se mai aprobe continuarea săpăturilor.

Obligativitatea publicării, din 5 în 5 ani, a unor lucrări monografice pe complexe. Lucrările de sinteză pot apărea și la 10 ani sau în funcție de posibilități.

Numeroase șantiere ar putea beneficia de o prezentare mult mai amănunțită pe C.D.-uri destinate atât specialiștilor, cât și publicului larg

Protecția patrimoniului:

- Conservare, restaurare – nici un șantier arheologic să nu poată fi deschis fără a se prevedea în buget sumele necesare conservării și protejării patrimoniului descoperit.
- Inventarierea – obligatorie a patrimoniului mobil descoperit.
- Depozitarea – în condiții științifice. Muzeele să fie dotate cu spații speciale pentru depozite, cu posibilități de extindere dar nu în dauna expoziției.

Strategia cercetării arheologice în România. Epoca romană Mihai Bărbulescu (UBB Cluj)

Cercetarea orașelor romane stagnează, căci în puține locuri există săpături sistematice, cu un plan coerent. De regulă, descoperirile în orașe romane se fac ca urmare a cercetărilor preventive.

În Dobrogea, în fostele cetăți grecești, cercetarea perioadei romane a fost întotdeauna concurată, cu succes, de studiul perioadelor anterioare, clasice grecești și elenistice, ca și de epoca romano-bizantină, la care nu ne vom referi. Desigur, cu ocazia cercetărilor dedicate acestor etape din istoria lor, s-au făcut și descoperiri din epoca principatului, de pildă cu prilejul săpăturilor la marea bazilică episcopală de la Histria. Între volumele seriei „Histria”, două au fost consacrate perioadei romane timpurii, tratând ceramica și termele. La Tomis și la Callatis, cercetările preventive, foarte numeroase, sesizează pe alocuri etapa secolelor I –III, cele mai multe descoperiri din ultimii ani provenind din necropole. În orașele romane, Noviodunum ori Tropaeum Traiani, situația este asemănătoare. La Tropaeum Traiani sunt numeroase revenirile și clarificările asupra vechilor săpături. La Durostorum cercetările continuă cu intermitențe.

La Ulpia Traiana Sarmizegetusa, săpăturile la *forum vetus* s-au încheiat în perioada 1989-1994, iar monografia s-a publicat în 2006. Cercetările din *forum novum* par a-și fi pierdut din suflu, iar starea pe teren a ruinelor nu e satisfăcătoare. În ultimii ani, pe lângă cercetări într-o *insula* și mici cercetări preventive, se fac săpături în necropola estică. O parte a terenului cu vestigii arheologice reperate și cercetate au intrat în proprietate privată, prin legile de după 1989. S-au făcut eforturi de către Muzeul Deva, cu sprijinul Ministerului Culturii, de a se cumpăra aceste terenuri.

La Apulum, săpăturile începute cu mai mulți ani în urmă la așa-numitul palat al guvernatorului, au fost întrerupte și de curând s-a încercat reluarea lor. Între timp, vestigiile suferă distrugerii. Cercetări de salvare în municipium Septimium, dar mai ales în colonia de la Partoș au scos la iveală aici-colo vestigii romane. La Partoș a fost nevoie de intervenția Comisiei Naționale de Arheologie pentru a se continua o săpătură preventivă care a delimitat, pentru prima dată, o *insula*. Ar fi fost bine dacă aceste cercetări preventive s-ar fi transformat în cercetări sistematice, căci *colonia Aurelia* riscă să fie acoperită în următorii ani de construcții de locuințe. O notă bună pentru cercetarea templului lui Liber Pater la Partoș.

La Napoca cea mai importantă descoperire din ultimii ani este atelierul metalurgic, în primul rând pentru confecționat fibule, datat în perioada Traian-Hadrian, o monografie fiind în curs de publicare. Descoperirile din diverse puncte ale orașului antic, prin săpături preventive, nu au fost publicate decât parțial. Săpăturile din Piața Muzeului au rămas o vreme descoperite, apoi au fost acoperite căci amenințau stabilitatea unui monument modern. Sunt vizibile ruinele romane din apropiere, din fosta grădină a mănăstirii franciscane. Tezaurul monetar descoperit acolo nu a fost încă publicat. În Piața Unirii, scandalul cercetărilor arheologice a încetat; o mică parte din clădirile romane descoperite va fi vizibilă prin noile amenajări urbanistice. O „fereastră” din pardoseala Galeriilor „Ferdinand” permite observarea unui drum roman.

La Porolissum cercetările cu mijloace tehnice moderne din ultimii ani au dus la rezultate spectaculoase: se observă bine pe hărțile întocmite de echipe străine construcțiile din forul orașului. Acestea vor trebui, totuși, să fie cercetate prin săpături. S-au cercetat zonele adiacente amfiteatrului, locuințe din diferite puncte ale orașului, s-a publicat monografic templul dolichenian.

La Potaissa cele mai interesante descoperiri din cercetările preventive s-au făcut în cartierul meșteșugăresc, multe cuptoare de olărit, un material arheologic abundent, numeroase vase întregi și unelte ale ceramiștilor. A fost valorificat doar parțial până acum. Un conflict surd s-a declanșat cu administrația locală pentru efectuarea acestor cercetări.

La Romula, după o mare întrerupere, cercetările au fost reluate în 2003, cu un colectiv nou. Rămâne de văzut concretizarea frumoaselor proiecte, căci este păcat ca peste acest sit extrem de important să se aștearnă, mai departe, tăcerea.

Pentru lumea rurală, puține sunt noutățile notabile. Menționez cercetările, restrânse ca fonduri și campanii, de la Suceagu, Ocna Sibiului, Cristești, iar pentru Oltenia – cele de la Ciocadia și Desa.

O zonă mai bine reprezentată în arheologia romană este cea militară. Castrul legionar de la Potaissa a fost cercetat prin campanii anuale, săpăturile din ultimii 15 ani descoperind integral termele, cele mai mari din România. La Potaissa cercetările sunt urmate constant de lucrări de conservare primară. Câteva din cele mai interesante descoperiri din terme au fost publicate, în aceste zile apărând cartea despre mormântul princiar germanic. La castrul legionar de la Apulum poarta de pe latura de sud rămâne elementul cel mai interesant. Ea a fost de curând înglobată într-un circuit turistic al „celor trei cetăți” (castrul roman, cetatea medievală, cetatea Vauban). Elementele din interiorul castrului surprinse de traversarea cetății de către o săpătură cu scopuri utilitare au fost înregistrate, dar interesul arheologilor de la Muzeul din Alba Iulia nu pare a fi pe măsura importanței obiectivului. Săpăturile din castrul de la Berzovia au dus, deocamdată, la rezultate puțin concludente, îngreunate de plasarea satului și a proprietăților. Puține cercetări s-au întreprins în castrul Drobeta. La fel de puține în castrul de la Câmpulung – Jidova. Într-o situație dificilă se află castellum-ul și necropola romană de la Galați – cartierul Dunărea. Au continuat cercetările în castrele și, mai ales, în vici militari la Cășei, Micia, Vărădia, Tibiscum, Mehadia, Bumbești. A fost identificat castrul de la Sutoru. Rezultate interesante s-au obținut în castrul de la Cigmău. S-au reluat săpăturile în castrele de la Râșnov (după o întrerupere de peste trei decenii), Călugăreni (după peste patru decenii) și Răcari. La Ilișua, termele din vicus, săpate încă în sec. XIX, au fost redzevelite. S-au reluat cercetările la termele dinafara castrului de la Pietroasele.

În marile așezări neurbane, cele mai importante rezultate pentru arheologia romană s-au obținut la Alburnus Maior. În numai câțiva ani, cu fonduri adecvate și cu mai multe echipe de la diferite instituții din țară – ceea ce a dovedit că este posibilă colaborarea pe marile șantiere – s-au cercetat mai multe necropole cu sute de morminte, temple care au produs un valoros material epigrafic, alte edificii. S-au cercetat parțial și câteva galerii romane, în principal de o echipă franceză. Faptul că în sutele de sondaje care au fost practicate inițial pentru delimitarea zonelor de interes arheologic nu au apărut alte elemente ale locuirii antice, demonstrează că acestea n-au lăsat urme arheologice ori trebuie căutate în altă parte. Cele trei volume publicate despre Alburnus Maior sunt de laudat.

La Ulmetum săpăturile recente sunt îngreunate de întretăierea cu vechile cercetări ale lui Pârvan.

Spectaculoase rămân instalațiile termale de la Germisara, unde și materialul recoltat este de excepție: tăblițele votive de aur, sutele de monede, monumentele epigrafice și sculpturale.

Ultimii ani au adus descoperiri interesante la Cioroiu Nou, clădiri cu hipocaust și chiar o fortificație (a unei așezări rurale ?).

Pentru zonele adiacente orașelor sunt de semnalat descoperirile de la Cluj – Polus (o mare construcție romană, cu rost neclar și care va rămâne o necunoscută) și urmele unei *villa* la Cluj-Lomb. În centrul comercial Polus, câteva „ferestre” amenajate în pardoseală oferă o imagine, mai degrabă scenografică decât științifică, a vestigiilor romane.

S-au reluat, după trei decenii, cercetările la marea vilă de la Dalboșeț. Între timp, ferma de la Gârla Mare a fost săpată și publicată monografic.

În urma acestei foarte succinte înfățișări a stărilor de lucruri – din ultimii 15 -20 de ani – s-ar putea sintetiza următoarele observații:

- Comisia Națională de Arheologie, deși si-a propus în repetate rânduri să *directioneze* activitatea de cercetare arheologică, n-a făcut-o. Parțial, din lipsa mijloacelor concrete, parțial din comoditate și amiciții. N-a întreprins nici controlul științific necesar, la care era îndrituită (mai ales în formula cu responsabilii de zone arheologice, din anii '90), decât arareori. Este o apreciere critică și, dat fiind cine semnează aceste rânduri, autocritică. CNA n-a impus *ce să se cerceteze*, eventual *a opri* unele inițiative ori, prin *directionarea* fondurilor – atunci când a avut un cuvânt de spus în această privință, a orientat oarecum cercetările arheologice spre anumite șantiere, considerate prioritare.

- Este evident că rezultate remarcabile într-o cercetare arheologică se obțin rar, cu mare noroc, într-o săpătură preventivă. De regulă rezultatele însemnate provin din săpăturile sistematice, de durată, cu continuitate. Rezultatele de la Alburnus Maior nu contrazic această apreciere, căci prin mijloacele financiare și umane implicate în cercetare, ca și prin durată, săpăturile de acolo au fost, în realitate, săpături sistematice. Cercetările arheologice preventive pe traseul autostrăzii Transilvania n-au dat – până acum – nimic important pentru epoca romană, cum s-a întâmplat, în schimb, pentru preistorie ori pentru perioada postromană. Deși semnele pentru viitor arată că balanța se înclină, inevitabil, din punct de vedere financiar și chiar instituțional, spre arheologia preventivă, va trebui, cu orice preț, să se găsească formule de păstrare a șantiierelor sistematice. Altfel, peste 20 de ani, arheologia romană în România va arăta omului de rând cam ce arată și astăzi: o față sărăcuță, monumente nu prea spectaculoase, cercetate parțial, valorificate și îngrijite modest.

- Lipsa fondurilor, campanii desfășurate cu sume simbolice, un exemplu fiind ceea ce se întâmplă de ani buni în castrul de la Urluieni, prelungește cercetarea la nesfârșit, cu rezultate modeste. Numai încăpățânarea arheologului a făcut ca asemenea cercetări să continue. Este probabil mai bine ca ele să fie întrerupte, în așteptarea unor vremuri mai favorabile.

- Trebuie temperat zelul unor colegi, mai cu seamă tineri, de a deschide noi șantiere, „șantierul lor”, sau de a avea cât mai multe șantiere. Cu două secțiuni și o jumătate de casetă cercetate într-o campanie sau două la castrele de la Războieni ori

de la Călugăreni, știința n-a dobândit nimic în plus. Cine este interesat în asemenea cercetări poate s-o facă pe șantierele existente, de tradiție. Așadar, cred că trebuie concentrate resursele, financiare și umane.

- Conservarea primară – la toate obiectivele de epocă romană la care se pretează – să devină obligatorie. Numeroase situri – zis vizitabile – arată jalnic, cu ruinele distruse după descoperire, cu pământ surpat, invadate de bălegar și bălării.

- Comisia și Ministerul Culturii și Cultelor trebuie să se implice cu curaj și să ia atitudine, apelând la procuratură și poliție, nu doar la presă, împotriva celor ce nesocotesc patrimoniul, îl distrug ori nu-l îngrijesc, deși prin lege sunt obligați s-o facă. În acest sens unele muzee locale nu au forța, sunt timorate, căci se află la cheremul unor consilieri sau primari proști și abuzivi. Este o dovadă de moralitate elementară sprijinirea de către CNA a oricărui demers în acest sens întreprins de un coleg arheolog.

- În ultimii 20 de ani, Oltenia este regiunea cu cele mai puține cercetări arheologice pentru epoca romană. Cei preocupați de această epocă la Craiova, Tg. Jiu ori Râmnicu Vâlcei sunt tot mai puțini, iar colegii din București, prin tradiție altădată „săpători” în Oltenia, nu mai par interesați de acest areal.

- A spune că săpăturile în zonele rurale din Dobrogea și din Dacia sunt prea puține a devenit, de multe decenii, un loc comun în discuțiile despre cercetarea arheologică românească. Proclamarea necesității de a se cunoaște satul roman este chiar penibilă când vine din partea celor care sapă în orașe ori în castre. De aceea mă mulțumesc să constat că studiul lumii rurale romane se va produce numai atunci când se vor găsi arheologi interesați. Exemple, totuși, există, vezi monografia așezării dobrogene Fântânele.

- Prin depozitele muzeelor și ale șantiierelor mari s-a acumulat un material arheologic imens, nepublicat, necercetat, chiar necunoscut uneori. Este una din carențele cele mai evidente ale cercetării epocii romane și, desigur, și ale altor perioade. Iar când arheologul dispare, mai ales dacă a întreprins săpăturile de unul singur, situația devine dramatică. A se vedea, de pildă, ce se întâmplă – ori, mai bine zis – *ce nu se întâmplă* cu materialele de la Micăsasa. Nu știu în ce măsură Comisia Națională de Arheologie ar putea impune în asemenea cazuri un ritm al publicării, de către alți arheologi, a respectivelor săpături și descoperiri, dar instituțiile deținătoare de material arheologic ar putea-o face.

Cercetări arheologice din Dobrogea, perioada clasică Livia Buzoianu (MINAC)

Cercetarea arheologică din Dobrogea a fost analizată pentru intervalul 2000-2007.

Surse de informații au fost, pe rând, *Cronica cercetărilor arheologice din România, Materiale și cercetări arheologice* (s.n.), anuarele *Pontica* și *Peuce*, datele obținute de instituțiile muzeale.

Numărul siturilor cercetate este de 27 – între care 17 prin săpături sistematice și 10 prin săpături preventive și evaluări. Situația pe județe comportă următoarea structură:

	Constanța	Tulcea	Total
Săpături sistematice	11	6	17
Săpături preventive	4	6	10

Raportată la etapele istorice de încadrare a siturilor avem următoarea configurație (pentru siturile cercetate prin săpături sistematice)¹:

Perioada greacă și a doua epocă a fierului	Perioada greacă, romană și romană târzie	Perioada romană și romană târzie	Perioada romană și bizantină/medievală timpurie
4	4	7	4

Cercetările au vizat orașele grecești de pe litoralul pontic și zonele apropiate, cetățile de pe *limes*-ul danubian, teritoriul getic și cetățile din interiorul continental al Dobrogei.

Săpăturile sistematice au continuat în cetățile tradiționale – la Adamclisi, Albești, Capidava, Istria, Jurilovca-, sau au fost reluate la Pantelimon (Ulmetum) și Slava Rusă (Ibida). Între siturile devenite prin importanță și continuitatea cercetărilor „tradiționale” notăm și Isaccea (Noviodunum), Murighiol (Halmyris), Ostrov (Durostorum), Ovidiu, Dinogetia și Hârșova (Carsium).

Săpăturile preventive au avut un caracter permanent la Constanța și Mangalia² și unul ocazional la Castelu (jud. Constanța), Jijila, Măcin, Tulcea, Baia, Enisala, Turtucoaia (jud. Tulcea). Notă distinctă face Adâncata (jud. Constanța),

care se anunță prin cantitatea materialului provenit doar din periegeze și identificările din teren a fi un important sit arheologic.

La marile cetăți cercetarea a vizat deopotrivă sectoare consacrate și sectoare noi.

La *Adamclisi (Tropaeum Traiani)* s-au efectuat săpături pe *via forensis*, sector D (basilica cu transept), sector A și platoul de Est, sector B (turnul T₂). Obiective noi au fost poarta de N și sectorul A – cartierul roman-târziu (prin reluarea săpăturilor dintre 1968-1974 pentru a pune în evidență cartierul, trama stradală și anexele basilicii A).

La *Albești* cercetările au vizat complexe de locuire din spațiul de extindere a fortificației spre S (desemnat ca sector A).

La *Capidava* au continuat săpăturile în sectorul I (basilica paleo-creștină din colțul de N al cetății), sectorul de Est, sectoarele III, VI, VII (*intra muros*), sectoarele VIII și X (*extra muros* și *thermae*).

Cercetările de la *Hârșova (Carsium)*, din punctele „Cetate” și „Edificiu” au urmărit raportul dintre fortificațiile romană/romano-bizantină/ și medievală, cu delimitarea tot mai clară a fazelor de construcție (mai ales pentru fortificațiile din epoca romano-bizantină și medievală).

La *Histria* sectoarele „tradiționale” au vizat obiective noi: zona sacră cu „marea depresiune” (groapa sacră) și suprafața de la V și S de templul Afroditei, inclusiv zona din extremitatea de E (*via sacra*). O nouă arie sacră (dar din perioada elenistică) a fost identificată în sectorul X. Alte obiective au fost: basilica Pârvan (lucrări reluate în anul 2000) cu cercetarea complexului ecleziastic târziu și a laturii sudice a incintei romane târzii (precum și a celorlalte ziduri de incintă din zonă); basilica cu criptă (basilica Florescu), basilica episcopală, sector BTG (basilica din fața turnului G) – cu niveluri arheologice din perioada greacă; sector *extra muros* – Poarta Mare, Turnul Mare (lucrări începute în 2000) cu complexe arheologice din epoca elenistică târzie și romane timpurii; tot sector *extra muros* cu secțiunea V-E și basilica (lucrări întrerupte la ultimul obiectiv în 1964).

La *Isaccea (Noviodunum)* s-au desfășurat cercetări la sistemul defensiv al cetății (turnul mare, turnul A, turnul de colț) pentru stabilirea limitelor cronologice și în zona carierei de lut (unde s-a identificat un sector al necropolei romano-bizantine).

La *Jurilovca – Capul Dolojman (Argamum/Orgame)* obiectivele investigate au fost incinta greacă, basilica nr. 2 și necropola tumulară. După 2002, ca urmare a alocării unor fonduri reduse, programul de săpături a fost întrerupt la trei dintre sectoarele sitului: necropola tumulară (lucrări reluate abia în 2008), *extra muros* și intervalar.

La *Jurilovca – Insula Bisericuța* a fost inițiat din anul 2000 un proiect de cercetare sistematică.

Săpăturile sistematice de la *Mangalia (Callatis)* au vizat colțul de NV al incintei – constatându-se refolosirea fundației incintei elenistice în perioada romană și romano-bizantină. Tot aici săpăturile preventive au surprins noi complexe funerare și mai multe faze de locuire din epoca elenistică a orașului.

Cercetările arheologice de la *Murighiol (Halmyris)* au vizat edificiul Domus Nord (*praetorium*), porțile de N și de V, sectorul cazărmi, *thermae*-le și basilica episcopală.

La *Ostrov (Durostorum)* s-au efectuat săpături în sectorul I *thermae* și la edificiul 2. Au fost identificate noi clădiri (edificii) în primul sector și morminte de sec. IV ce suprapun, parțial, edificiul termal.

La *Ovidiu* au continuat cercetările (întrerupte doar în 2004 și 2006) la fortificația romano-bizantină, aducându-se clarificări stratigrafice și cronologice. S-a renunțat la ipoteza unui *quadriburgium* cu două faze de existență; este vorba în fapt de două fortificații diferite – prima abandonată la stadiul de fundație și a doua situată mai la V (dar care a păstrat pentru incinta sa de E fundația construită anterior).

Atât pentru tentativa inițială cât și pentru fortificația finală s-a stabilit o datare în perioada Anastasius-Justinian.

În 2004 au fost reluate săpăturile arheologice la *Pantelimon (Ulmetum)*, punct „Cetate” în cadrul Programului Național de Cercetări Arheologice 3 – Scythia Minor; au fost vizate sectoarele de N, V și E, poarta de SV și un sector *extra muros*.

Cercetările de la *Telița* s-au desfășurat în trei puncte: Celic Dere (necropolă și așezare), Cotul Celicului și Valea Morilor – „La Hogeia” (unde a fost localizat un complex meșteșugăresc roman din sec. IV p. Chr.).

Cercetările de la *Satu-Nou* – s-au încheiat în 2003 (punctul Valea lui Voicu) și în 2005 (punctul Vadul Vacilor). Ambele au elucidat aspecte privind caracterul, intensitatea locuirii, stratigrafia și cronologia așezării.

În 2001 au fost reluate săpăturile la *Slava Rusă (Ibida)*, punct Cetatea Fetei. Ele s-au concentrat în sectorul P (cu dovezi materiale din paleolitic până în roman timpuriu), zona *extra muros* Vest, curtinele G și D, necropolă, sector cuptoare și sector „La Donca” (unde a fost identificată o așezare getică de epocă elenistică).

Săpăturile cu caracter preventiv de la *Constanța* au vizat puncte importante din perimetrul orașului antic: Poarta Mare și turnurile de SV și NE; complexe de locuire de epocă greacă și romană – punct strada Arhiepiscopiei (cu stratigrafie urmărită din a doua jumătate a sec. VI a. Chr. până în sec. VI p. Chr.); niveluri de locuire romane timpurii și romano-bizantine (punct str. Traian și B-dul Marinarilor), zonele de necropole.

La *Mahmudia (Salsovia)*, punctul „La cetate” cercetarea arheologică preliminară din 2004 s-a transformat în 2007 în cercetare sistematică având ca prim obiectiv stabilirea stratigrafiei.

Aceeași trecere de la cercetări cu caracter preventiv (în 2003) la cercetare sistematică s-a petrecut la *Isaccea* (*Noviodunum*). Numai caracter preventiv au avut săpăturile de la Castelu (punct: Traseu gazoduct) cu identificarea unei așezări romane timpurii; Tulcea (str. Nuferilor și Uzina de apă) – cu niveluri de locuire tot romane timpurii; Baia (stația de epurare) – cu materiale arheologice de sec. II-IV p. Chr.

Cercetări arheologice de evaluare au avut loc la cetatea romană de la Topalu – cariera „Cekirgea” (2006) și la *villa rustica* de pe valea Vlahcanara. În teritoriul tropaeus, pe platoul de la Șipote a fost identificată o locuire getică (pentru perioada elenistică și romană) suprapusă de o alta, medieval timpurie. Alte puncte au fost identificate prin periegeze tot în teritoriile cetății Tropaeum Traiani, dar și al cetăților Ostrov (Beroe) și Ibida. Cele mai promițătoare par a fi cele de la Aliman, punct Adâncata, unde descoperirile întâmplătoare și periegezele din anii 1993-1997 au condus la identificarea a două așezări getice (dintre care una fortificată) și a câtorva tumuli în preajma acestora. Descoperirile, intrate în literatura de specialitate, reclamă în acest caz organizarea unei cercetări sistematice.

La cercetările arheologice din Dobrogea au colaborat institutele muzeale organizatoare (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea) în parteneriat cu institute de arheologie din țară – IAB București, IAIA Cluj-Napoca, IA Iași-, cu universități – FIB București, ULB Sibiu, UO Constanța, UAIC Iași-, cu alte instituții muzeale – MNIR București, MA Mangalia, MMB București, MNIT Cluj-Napoca-, sau cu institute specializate – ISPAIM București. Exemple semnificative pe care le selectăm aici sunt șantierele de la Adamclisi (co-parteneri IAB București, FIB București, IAIA Cluj-Napoca, MA Mangalia, MCC, MINAC); Capidava (FIB București, MINAC, ULB Sibiu, MA Mangalia); Murighiol (IAB București, ICEM Tulcea, ISPAIM, UAIC Iași) sau Slava Rusă (ICEM Tulcea, IA Iași, IA București, UAIC Iași). Singurele șantiere cu participarea numai a specialiștilor din instituția organizatoare (MINAC Constanța) sunt cele de la Ovidiu și Pantelimon (Ulmetum).

Alte șantiere, în cadrul unor proiecte, și-au extins colaborarea cu institute din străinătate: Adamclisi – cu Universitatea de Stat din San Francisco (în cadrul programului Hydroarchaeology Program in the territorium of Tropaeum Traiani) și cu voluntari arheologi și studenți de la universitatea din San Francisco și din Italia (ultimii, în 2007, sub conducerea prof. Sebastiano Tusa). La Isaccea (*Noviodunum*) din anul 2000 se derulează simultan două proiecte: NAP (*Noviodunum Archaeology Project*) și NOV(*iodunum*), ambele cu parteneri din Marea Britanie. La Histria, alături de arheologi din România - IAB, MNIR, MINAC, MNIT-, au participat și specialiști de la IA Belgrad, Universitatea Ludwig Maximilian din München și Universitatea din Rostock. La Mahmudia (Salsovia) cercetarea în cadrul unui proiect ce își propune studierea zonei nord-dobrogene i-a avut ca parteneri pe specialiști de la Birkbeck College Londra. Cercetările de la Murighiol fac parte din proiectul Romani și autohtoni la Dunărea de Jos: castrul și orașul Halmyris la care participă și Earthwatch Institute din Boston (SUA).

Finanțarea lucrărilor de pe șantiere a fost asigurată de Consiliile județene Constanța și Tulcea prin instituțiile muzeale (MINAC și ICEM Tulcea) și susținută, în sume variabile-, de MCC (Ministerul Culturii și Cultelor). Pe șantierele cu participare largită (la Adamclisi, Capidava) institutele partenere au contribuit și financiar pe durata desfășurării lucrărilor.

În cazul săpăturilor de salvare - de la Constanța, Mangalia și parțial Isaccea-, finanțarea a fost asigurată de beneficiarii lucrărilor de construcții.

La Slava Rusă (Ibida) fondurilor alocate de MCC și ICEM Tulcea li s-au adăugat și altele de la Rotary Club Iași, SC Acet Iași, SC Vinuri dobrogene Tulcea. În două situații – Adamclisi și Murighiol institutele partenere din străinătate au participat cu fonduri proprii – University of San Francisco în primul caz și Earthwatch Institute din Boston în al doilea.

Toate șantierele autorizate și finanțate au efectuat (în limita fondurilor și pentru perioada propusă) săpături arheologice. În unele situații (Jurilovca și Adamclisi) nivelul scăzut al finanțării pe anumiți ani nu a permis cercetări la toate obiectivele propuse.

Paralel lucrărilor de cercetare arheologică unele șantiere au desfășurat și lucrări de conservare primară. Astfel, la Adamclisi prin firma DEPROM Constanța au fost conservate zidurile mai multor edificii din sectoarele A și D și au fost întreținute lucrările de conservare deja efectuate. La Capidava astfel de lucrări au vizat paramentul interior al curtinei C și al turnului nr. 2. Un proiect de conservare și restaurare a fost inițiat în anul 2000 pentru Dinogetia (inițiativa de restaurare a fost întreprinsă de ICEM Tulcea și a avut ca prime obiective turnul nr. 1 și zona Domus). Tot la Dinogetia (în 2003) se avea în vedere organizarea unui muzeu al sitului prevăzut cu o amenajare în protecția termelor.

Intervenții de conservare primară sunt recunoscute și la Histria, Jurilovca – Capul Dolojman, Albești, Isaccea (*Noviodunum*).

Săpăturile arheologice propriu-zise s-au axat și pe tehnici moderne de investigare: ridicare topografică digitală în sistem GIS – la Capidava; și tot acolo reconstituire 3D a unui segment de incintă în cadrul proiectului Arheoinvest (de la Facultatea de Istorie a UAIC Iași). La Isaccea (*Noviodunum*) s-au realizat reactualizarea unei baze de date gestionate prin sistem GIS, reconstituiri digitale 3D și imaginea digitală completă a rezervației arheologice.

La Mahmudia (Salsovia) tehnica de cercetare este conformă celei aplicate de Museum of London Archaeology Service (fiecare context este săpat și înregistrat individual tridimensional; și aici utilizarea datelor este în sistem GIS). La

Histria s-a refăcut ridicarea topografică a întregului sit arheologic (sistem GIS) și cartografierea digitală. La Slava Rusă (Ibida) sunt menționate de asemenea ridicarea topo (STEREO 70) și scanări tridimensionale.

Arheologia clasică a făcut apel și la specializări interdisciplinare. Cele mai multe sunt cercetări geofizice și geomagnetice – la Adamclisi, Albești, Capidava, Histria, Jurilovca, Mahmudia, Murighiol, Pantelimon, Turcoaia (Troesmis). La Capidava s-au efectuat și studii arheozoologice și arheoihtologice. Cercetări geofizice și ale resturilor faunistice sunt menționate la Slava Rusă. Poate mai mult decât pentru alte epoci – având în vedere schimbările petrecute în configurația litoralului, înnisipările, prezența golfurilor și porturilor naturale, fluxul de mărfuri desfășurat pe toată perioada antichității, devine o necesitate pentru Dobrogea efectuarea cercetărilor subacvatice.

Cercetarea arheologică de teren sau a materialelor rezultate a intrat în circuit științific. Cap de serie reprezintă Histria prin seria monografică Histria: volumele VII (zona sacră de epocă greacă), XIII (basilica episcopală), IX (statui și reliefuri de piatră) și XI (fragmente de arhitectură grecești și romane). Tot aici notăm un ghid-album (cord. Al. Suceveanu și M.V. Angelescu) și numărul special SCIVA 54-56 (2003-2005) în mare parte rezervat Histriei. Jurilovca se prezintă cu două volume ale seriei monografice *Orgame/Argamum* (2005 și 2006, cord. M. Mănușu Adameșteanu). În cadrul aniversării a 40 de ani de cercetări arheologice de aici au mai fost organizate un colocviu internațional și o expoziție comemorativă. Alte lucrări monografice au vizat cetatea de la Murighiol – *Halmyris I. Monografie arheologică* (Al. Suceveanu, M. Zahariade, Fl. Topoleanu, Gh. Poenaru Bordea) și *Ceramica romană și romano-bizantină de la Halmyris (sec. I-VII d.Chr.)* (Fl. Topoleanu)-, *Atelierele ceramice romane de la Durostorum* (Cr. Mușețeanu în colaborare cu D. Elefterescu), *Ceramica romană târzie și paleo-bizantină de la Capidava* (Ioan C. Oprea). După monografiile mai vechi privind cetatea și monumentul de la Adamclisi noile cercetări sunt prezentate în SCIVA 57 (2006), 1-2 și SCIVA 58 (2007), 3-4; situl arheologic de la Slava Rusă este reactualizat printr-o micromonografie; alte situri și descoperiri de la Albești, Adâncata, Satu Nou, Isaccea (cu necropola de sec. VI-V a. Chr.), Telița-Amza (din așezarea rurală), Măcin (descoperiri întâmplătoare) au făcut obiectul unor studii și note din anuarele Pontica și Peuce.

Ceea ce ne propunem pentru arheologia perioadei clasice din Dobrogea înseamnă:

- continuarea lucrărilor pe șantierele „tradiționale” și pe cele noi deschise;
- inițierea unor cercetări sistematice la Alimanu (Adâncata), Tulcea și la Tomis (în măsura în care lucrările edilitare afectează aici zona orașului vechi);
- includerea unora dintre situri în programe europene (prin care să se valorifice potențialul științific și turistic al sitului);
- includerea descoperirilor în sisteme informaționale de lucru;
- o diversificare a componenței colectivelor de pe șantier pentru diverse specializări sau discipline auxiliare;
- crearea pe șantierele de durată a unor baze arheologice;
- efectuarea, paralelă, a unor lucrări de întreținere sau de conservare primară;
- realizarea de proiecte și lucrări de restaurare;
- atragerea de fonduri prin programe de cercetare și din partea unor potențiali sponsori;
- asigurarea de fonduri pentru protecția siturilor din partea administrațiilor locale.

Note:

1. Excepție fac Constanța (unde s-au desfășurat doar săpături preventive) și Adâncata, jud. Constanța (unde materialele provin numai din periegeze).
2. Excepție colțul de NV al incintei callatiene, unde săpăturile arheologice au caracter sistematic.

Tradiții, probleme și perspective ale arheologiei medievistice românești **Zeno Karl Pinter (ULB Sibiu)**

O discuție privitoare la prioritățile și perspectivele arheologiei medievistice românești în contextul actual al dezvoltării de ansamblu a arheologiei și a provocărilor în fața cărora stau cercetătorii arheologi este pe cât de necesară pe atât de salutară. Desigur este dificil de discutat *perspective* fără stabilirea unor coordonate ale *stadiului actual* al cercetării, a *tradițiilor* de cercetare ale domeniului și evident a *problemelor* specifice existente.

Dorind ca acest tablou să nu reprezinte o viziune personală și în acest caz desigur subiectivă, am considerat oportună o consultare largă a opiniilor celor confrunțați cu problemele arheologiei medievistice transilvane și nu numai, motiv pentru care, în urmă cu un an, am lansat pe internet o discuție privind atât situația cercetării arheologice a evului mediu în prezent, cât și *problemele și perspectivele* acestei cercetări, așteptând de la toți colegii de breaslă, idei și opinii personale. Rezultatul a fost pentru mine surprinzător, din păcate în sensul negativ al cuvântului. Cu excepția colegului Adrian Andrei Rusu, nimeni nu și-a exprimat vreo părere la problematica propusă spre dezbateri. Dacă nu aș cunoaște

lumea arheologică din interior, dacă aş fi un analist extern, aş putea ajunge cu uşurinţă la concluzia că în această branşă totul este în regulă şi spre mulţumirea generală a celor implicaţi, dominând o stare de fericire universală a cărei aură m-am făcut vinovat să o spulber cu cele câteva probleme pe care am încercat să le supun unei discuţii deschise şi transparente. Ca un cunoscător din interior al situaţiei am constatat însă foarte repede că nu lipsa de probleme şi idei este cea care ne caracterizează breasla, ci tocmai lipsa de transparentă, teama unei abordări deschise, căreia încă îi sunt preferate dezbaterile "de cafenea", în grupuri şi biseriţute şi a căror finalitate se reduce la refulări meschine ale unor frustrări mai mult sau mai puţin justificate. În această situaţie nu îmi rămâne decât să discut *problemele* şi *dezideratele* unei întregi branşe din umilul meu punct de vedere, aşteptând cu interes discuţiile şi criticile "post factum" ale celor ce preferă stilul de abordare mai sus menţionat şi de a căror promptitudine nu mă îndoiesc.

Începând cu începutul şi urmărind firul *tradiţiilor*, *problemelor* şi *perspectivelor*, putem constata că asupra arheologiei evului mediu românesc se răsfărge o *problemă* generală a medievisticii, respectiv provocarea dată de opiniile destul de diferite privind terminologia, limitele cronologice şi periodizarea epocii căreia ne-am dedicat cercetările. Dacă marii medievişti ai Europei moderne, ca Harald Zimmermann sau Jaques Le Goff, definesc evul mediu ca pe o perioadă de un mileniu cuprinsă în linii mari între secolul al V-lea şi al XV-lea, în spaţiul Carpato-Danubiano-Pontic nu avem cum să ne raliem arheologic acestei cronologii. Aş spune mai degrabă că ar trebui să discutăm ferm despre „arheologia post-medievală” sau „arheologia premodernă” mai ales în abordarea unor monumente ce ne împing uneori cercetările până în secolul XIX, sau chiar de "arheologie contemporană" gândindu-ne la cercetările efectuate în perimetrul închisorii de la Sighet acum doi ani. Nimic nu ne împiedică însă să subîmpărţim foarte lungul ev mediu românesc din punct de vedere al abordării arheologice în "arheologia epocii migraţiilor", arheologia evului mediu timpuriu şi a evului mediu dezvoltat, chiar dacă şi așa ne lovim de disconcordanţe cronologice notabile între diferitele provincii istorice. Am putea renunţa însă *în perspectivă* la termeni uşor anacronici de genul "prefeudal" şi "feudal timpuriu" ş.a.m.d., ce stârnesc zâmbete ironice în lumea de specialitate europeană.

În acelaşi cadru general al discuţiei cred că ar merita menţionată ca o *problemă* ingerinţa - e drept după 1990 mai discretă - a factorului politic şi naţional în cercetarea arheologică. Cred că sunt destui arheologi medievişti, în special ardeleni, care nu odată au fost confrunţaţi cu astfel de probleme de atribuire etnică sau confesională a unor monumente sau ansambluri arheologice. Să ne gândim doar la vestigiile arheologice ale bisericii medievale a mănăstirii franciscane din Caransebeş, cu planimetrie şi elemente arhitectonice ale romanului târziu, bine acoperită de informaţie documentară scrisă dar care a fost "făcută" din condei "veche biserică ortodoxă românească". Intervenţia scrisă şi argumentată ştiinţific în SCIVA a lui Radu Popa, s-a soldat cu o interpelare parlamentară scrisă adresată pe data de 18 mai 1991 ministrului culturii Andrei Pleşu de către deputatul Petru Bona, prin care se atrăgea atenţia asupra unor „atitudini duşmănoase” ale profesorului Popa, al cărui bunic a fost protopop greco catolic şi a cărui mamă a fost "unguroaică". Chiar şi după anul 2000, personal am primit din partea unor autorităţi locale reproşul cum că folosesc banii statului român pentru a studia istoria "altora", atunci când am cercetat o necropolă din orizontul migraţiei maghiare. Întrebarea în ce măsură ceva păstrat în pământul acestei zone poate aparţine istoriei altora nu şi-a găsit răspuns, depăşind probabil orizontul acestui gen de "gânditori". Poate mai puţin flagrantă dar la fel de dăunătoare şi raliată aceluiaşi mod de gândire este problema datărilor timpurii hazardate a unor ansambluri în scopul demonstrării unor primordialităţi nu întotdeauna relevante dar pentru unele autorităţi foarte importante. Unei cercetări riguroso ştiinţifice, astfel de atitudini nu îi pot aduce *acum* sau *în perspectivă* decât grave deservicii şi cred că este de datoria noastră să combatem energic astfel de tendinţe.

Dar pentru a trece din planul general în cel particular, şi referindu-ne strict la cercetarea arheologică a evului mediu, indiferent de ce limite cronologice, trebuie să constatăm că particularitatea acestui domeniu o constituie legătura directă cu contemporaneitatea prin existenţa ansamblurilor medievale încă intacte şi uneori încă în folosinţă. În acest caz, buna *tradiţie* a Comisiei Monumentelor ante 1989, ca şi cea revigorată sub auspiciile regretatului şi prestigiosului medievist Radu Popa, este doar o amintire, în prezent comisia fiind constituită exclusiv din arhitecţi. O asemenea „epurare” s-a datorat mai ales pasivităţii arheologilor profesionişti, insuficient organizaţi profesional comparativ cu incisivitatea şi sistemul de organizare al arhitecţilor. Dacă mai putem vorbi în acest caz de *perspective*, atunci cu siguranţă arheologia medievistică românească şi-ar dori un meritat loc în această comisie în care momentan arheologii sunt văzuţi ca un factor incomod şi disturbator al ofensivei nu întotdeauna benefice a arhitecţilor şi restauratorilor asupra monumentelor istorice. Nu credem că monumentele pot fi salvate cu preţul istoriei lor, iar în acest context arheologia trebuie să joace un rol mult mai important. Nu pot în această ordine de idei să nu îmi amintesc vorbele aceluiaşi Radu Popa care spunea că "*poate arheologia nu este atât de importantă pe cât cred arheologii, dar cu siguranţă este mult mai importantă decât cred istoricii şi arhitecţii*".

Problema finanţării cercetării arheologice a unor ansambluri aparţinătoare evului mediu nu poate fi evitată într-o astfel de discuţie. O simplă analiză a cronicilor cercetărilor arheologice din ultima decadă arată destul de clar un raport defavorabil şantierelor strict de arheologie medievală. Prin deja menţionata legătură indisolubilă a arheologului medievist cu monumentul istoric se naşte mariajul nu întotdeauna fericit cu arhitectul şi restauratorul de monument. Aici intervine inevitabil o *problemă* legată de arheologia preventivă şi deşi nu doresc să iau apa de la moara distinsului coleg ce va

prezenta acest domeniu special al arheologiei contemporane sunt nevoit să menționez problema săpăturilor de salvare mărar în privința monumentelor medievale. Suntem conștienți că nu ne putem opune curentului modernizării, nici entuziasmului constructiv al ultimei perioade dar credem că poate fi găsită o cale de mijloc prin care siturile și monumentele arheologice să fie salvate, adaptate nevoilor actuale și integrate în proiectele de modernizare. Chiar dacă legislația în vigoare prevede obligativitatea cercetării arheologice și atașarea documentației la proiect, experiența ne-a învățat că acest lucru poate fi făcut în multe feluri. Conducătorii de proiect au tendința de a angaja arheologul care cere cel mai puțin, ceea ce de cele mai multe ori înseamnă și cel mai mic efort din partea arheologului și un rabat considerabil de la deontologia profesională. Ori atâta timp cât comisia monumentelor este dominată de arhitecți, ne punem întrebarea firească de altfel, cine este în măsură să aprecieze dacă o cercetarea arheologică s-a efectuat în primul rând, și dacă s-a efectuat, atunci în ce fel... Semnale negative sunt deja înregistrate acolo unde beneficiarii arheologi au fost obligați să publice: calitatea este în suferință. Trebuie să spunem, oricât de incomod ar fi, că în momentul de față, Biserica indiferent de confesiune, a ajuns principalul distrugător al propriului patrimoniu, și în special al siturilor medievale. Nevoia unor edificii ecleziastice mai mari face ca vechile biserici istorice să fie "strivite" în umbra unor construcții megalomane ridicate în imediata vecinătate și aproape întotdeauna peste necropola medievală aferentă monumentului, fără cercetare arheologică sau cu o simplă și insuficientă supraveghere. Chiar și în cazurile fericite în care se angajează o cercetare arheologică, presiunile asupra arheologului sunt majore, acesta fiind mereu catalogat drept încetinitor al lucrărilor și inamic al investiției.

Arheologia salvărilor a produs și alte fenomene pe care, într-o lume normală, le-am fi catalogat imediat, dacă nu ilegale, măcar incompatibile cu un anumit regim sau statut profesional. Un „specialist” sau „expert” își dobândește statutul într-un bine circumscris subdomeniu al profesiunii. Dacă arheologii din muzee sunt suspuși adesea la situația medicilor generaliști, nu același lucru se cere unui angajat al unei instituții specializate. Dacă, din punct de vedere strict tehnic lucrul a fi admisibil, publicarea devine de-a dreptul semnul permisivității fără limite în care și pe care o tolerăm într-o lume care ar trebui să fie doar aceea a profesionalismului și calității.

Mai amplu decât în oricare din alte compartimente de cercetare, se manifestă arheologia salvării în regim privat. Apetența terților față de un asemenea regim de lucru este evident: se lucrează mai motivat, mai repede, mai ieftin. Fenomenul este îngrijorător pentru că, în domeniul medievisticii o singură firmă, practic detașată de orice fel de control de specialitate serios, a ajuns să facă săpături care se dovedesc a depăși prin număr tot ceea ce cumulează muzee, universități ori institute din Transilvania în ultimele decenii de după 1990. Lăsată fără concurența liberă normală a societății capitaliste, ea a devenit un fel de școală tehnică ce mobilizează temporar tineri neînregistrați instituțional. Când s-a văzut obligată să și publice, s-a văzut imediat că există grave rabaturi în înțelegerea descoperirilor. Iar când asemenea produse sunt puse direct la dispoziția istoriografiei externe, ele devin automat oglinda deformată a performanțelor minore și a incapacităților de autoreglare profesională din breasla arheologică medievistică românească.

Ținta unui anumit obiectiv de cercetare ar trebuie ierarhizată ca importanță. Arheologia unui oraș, cetăți simbol pentru istoria unei părți de teritoriu, este anormal să fie asumată de către o „firmă de bloc”. După opinia noastră lucrul ar trebui să fie conceput în maniera în care s-a conceput responsabilitatea asupra unor obiective antice. Dacă nu se va concepe sistemul unui „curator de sit medieval”, atunci măcar aceeași mai sus numită firmă să fie obligată să-și asume forme clare de colaborare cu o instituție muzeală, academică sau universitară, care să nu se limiteze doar la formulele de depozitare.

Ar trebui să atragem atenția asupra contradicției șocante dintre cererea de profesioniști ai evului mediu și oferta minimă a instituțiilor formative. Dar, la aceasta se adaugă o carență generală, care grefează nu doar compartimentul de care mă ocup acum, ci întregul corp profesional. Știut fiind faptul că validarea profesională se face strict administrativ, nu printr-un for autonom specializat (de tipul Colegiului Medicilor sau Ordinului arhitecților, de pildă), avem de asumat toate păcatele acestui sistem. Un „specialist” ori „expert” se poate „face” eludându-se cele mai elementare norme de profesionalism (întocmirea profilelor și planurilor, raportul de săpătură, publicația strict arheologică). El este o entitate individuală, cu responsabilitate la fel, care este obligat să activeze doar în regim bugetar și, doar prin elucubrate și surprinzătoare excepții, în regim privat. Teoretic și practic nu s-ar face decât dreptate lăsându-se liberă concurența, concomitent cu un mult mai strict control profesional. De exemplu, toate rapoartele șantierelor în regim privat să fie supuse controlului unor foruri universitare ori academice din zona geografică de activitate.

Regimul nedrept al formelor de plată al arheologilor (mai slab decât al muncitorilor necalificați angajați la cotele pieței libere) este cel care alungă din profesiune oameni de calitate încă din clipele înscrierii în facultăți. Totodată, ar trebui să se înțeleagă că același regim de plăți produce rabaturi de tot felul (datorită dezinteresului), restrânge nivelul și gradul de implicare (sunt expediați doar cei tineri, sub acoperirea seniorilor care rămân în birouri), dar, în final, se răsfrațe la încasările generale obținute. Nontransparența fondurilor obținute de către arheologii salvărilor este un motiv de nemulțumire permanentă (cazul Muzeului din Deva) și grave acuze de corupție la nivel managerial (Brăila).

Formarea specialiștilor ar fi deci de asemenea una dintre probleme care merită a fi adusă în atenție. Precum se cunoaște, - iarăși în contradicție cu sistemele formative ale profesionismului european, în România, arheologia medievală nu se învață deloc sau doar accidental. Drept urmare, după absolvire, numeroși tineri trebuie să „ia în piept” sau „să fure” meseria din mers, cu întregul cortegiu de probleme care decurge din acest fapt. Cele mai „năpăstuite” de acest sistem ar fi tocmai muzeele, cele care au obligații de salvare mai mari decât oricare dintre instituțiile cu arheologi, dar care primesc din universități mai ales tineri deja foarte orientați către preistorie și antichitate. Potrivit informațiilor colegului A. A. Rusu, se pot observa și fenomene particulare ca: formarea la Cluj-Napoca a arheologilor medievaliști mai ales dintre studenții maghiari, „fuga” acestora pentru masterate la Sibiu, Alba Iulia ori Timișoara, „decesul” metodei retrospective concepute de către Radu Popa, prin îndepărtarea arheologilor de substanța istoriei. Din această observație se deduce clar o oarecare diferențiere a interesului diferitelor centre universitare către una sau alta dintre epocile istorice abordate arheologic, situație dată evident de cadrele universitare de care dispune fiecare unitate de învățământ superior. Din păcate pentru medievalistica românească, se poate observa cu ușurință o orientare predilectă către preistorie și arheologia clasică.

Din problema finanțărilor, dar nu numai, se naște și orientarea generală a arheologiei medieviste. Dacă înainte de 1990, în virtutea unui sistem de cercetare și abordare sistematică a unor micro zone, impusă în Ardeal de Radu Popa, (Țara Maramureșului, Țara Hațegului, Țara Beiușului, Țara Bârsei) cercetătorii abordau cu predilecție monumente eclesiastice, fortificații sau necropole din mediul rural, (Crișcior, Râu de Mori, Subcetate, Ilidia, Ostrov, Nălați, Vad, Gladna, Turmu Roșu, Androhel, Rășinari, Tălmăciu ș.a.m.d.,) ansambluri ce nu consumau fonduri impresionante și dădeau rezultate științifice extrem de interesante imediate, în general după una sau două campanii. Această linie a fost urmată după 1990 de un număr restrâns de arheologi medievaliști determinați în general de finalizarea unor proiecte de cercetare individuală, în special doctorate (D. Țeicu în Banat, G. Petrov și L. Antal în Transilvania). După 1990, acest mod de abordare este abandonat în favoarea unor șantiere de anvergură, derulate pe mai multe campanii și plasate cu predilecție în mediul urban (A. A. Rusu, Z. K. Pinter, P. M. Beșliu, D. Marcu). Desigur această tendință a fost susținută de mai mulți factori, de la cei mai obiectivi către cei mai subiectivi. Reînființarea Direcției monumentelor și importanțele finanțări alocate unor ansambluri importante și periclitate (Oradea, Orăștie, Alba Iulia, Sibiu, Sighișoara, Timișoara, Râșnov, Dej, Făgăraș, Șimleul Silvaniei, Deva) au determinat în modul cel mai obiectiv orientarea cercetării spre aceste situri. Nu putem ascunde faptul că orientarea spre arheologia urbană a implicat adesea și factori subiectivi, cunoscut fiind faptul că deși din punct de vedere tehnic săpătura în oraș este mai dificilă datorită numeroaselor amenajări contemporane, din punct de vedere logistic, al organizării și aprovizionării este mult mai comodă decât o cercetare de teren la țară. În același timp, procesul de modernizare a infrastructurii unor orașe din Ardeal a susținut această evoluție.

Economia de piață și evoluția societății în ansamblul ei ne pune și într-o altă situație nouă și îngrijorătoare după 1990. Este vorba de furtul de patrimoniu din siturile arheologice și din monumentele medievale și nu numai. Din păcate, chiar după constituirea poliției de patrimoniu, credem că se face prea puțin pentru oprirea acestui flagel. Indiferența factorilor locali, lipsa de interes a muzeelor zonale și dotarea tot mai sofisticată a infractorilor se conjugă într-un adevărat dezastru. Obiecte din metal nobil, dar și alte materiale arheologice, monumente epigrafice și simplu material litic și materiale de construcție sunt sustrate chiar din șantiere și rezervații arheologice iar procedurile greoaie fac ca făptașii să scape nepedepsiți chiar și atunci când sunt depistați. Exemplele sunt atât de numeroase și cunoscute încât nu le putem enumera în acest cadru. Credem însă că în *perspectivă* se impune o mai mare atenție acordată patrimoniului arheologic, în primul rând din partea arheologilor. Măcar noi putem evita situații care practic invită la infracțiune. Se poate evita lăsarea unor obiecte tentante nesupravegheate pe șantier și se poate organiza transportul unor astfel de artefacte în perimetre protejate, ale unor instituții specializate în păstrarea patrimoniului după încheierea săpăturilor. În aceeași ordine de idei, considerăm că ar trebui îndulcită legislația în ceea ce privește deținerea și folosirea aparatului de detecție pentru experții arheologi atestați de MCC. Avem convingerea că un areal bine sondat și monitorizat de specialiști, cu ajutorul unei aparaturi performante nu ar mai prezenta interes major pentru braconieri. Actualmente însă, un arheolog care dorește să achiziționeze și să dețină un aparat de detecție se supune aceluiași rigori legislative ca un nespecialist, adică unui demers ce nu diferă prea mult de cel al achiziționării unei arme de foc. Atragem însă atenția că în legislația privind regimul armelor și munițiilor se precizează că cei care folosesc astfel de obiecte prin natura meseriei; polițiști, militari etc., beneficiază de o procedură simplificată. Este hilar, dar în acest moment infractorii dețin instrumentar mult mai performant decât cei autorizați prin natura meseriei să folosească acest fel de aparatură.

În același context, nu se poate uita nici o clipă trecerea pe sub plug a celei mai vechi mânăstiri medievale din România (Slava Rusă), felul copilăresc în care rezervația de la Târgșor a dispărut, acoperirea cetății Dăbâca cu loturi de porumb și varză, trecerea cu buldozerul prin mediana cetății Alba Iulia, sau demantelarea cheiului portului de la Capidava, toate proclamate de lege drept „rezervații arheologice”.

În modul cel mai evident, după 1989, arheologia provinciilor s-a derulat foarte diferențiat. Treptat, Transilvania a trecut pe primul loc. Este clar, de asemenea, că în celelalte zone s-au înregistrat reculuri semnificative, care au subțiat cunoașterea Țării Românești, a Dobrogei. În continuare, Oltenia este cea mai opacă zonă de cercetări de medievalistică. Socotesc că ar fi cu totul anormal ca arheologia marilor centre medievale provinciale (Suceava, Iași, Târgoviște,

Câmpulung, Curtea de Argeș, Turnu Severin, apoi Timișoara, Oradea, Brașovul, Clujul, Bistrița etc.) să fie într-atât de mărunțită ori de nedrept relevantă.

În ceea ce privește valorificarea cercetărilor desfășurate în situri medievale, putem constata în ultima decadă o tendință laudabilă de publicare a unor monografii la scurt timp după finalizarea săpăturilor (Oradea, Sibiu, Feldioara, Vințul de Jos) sau a unor obiective importante din cadrul unor ansambluri vaste, spre deosebire de perioada de până la 1990, când săpături extrem de importante, desfășurate cu mari eforturi umane și financiare își mai așteaptă (unele în zadar) valorificarea științifică. Se poate constata de asemenea trecerea de la publicarea unor articole de mici dimensiuni, sau chiar a unor studii ample în reviste de specialitate, la publicarea "in extenso" a cercetărilor în formă de carte. Fenomenul a fost determinat, în opinia noastră, atât de mai facilă tehnoredactare computerizată și de inflația de edituri dispuse să tipărească orice, cât și de motivarea cercetătorilor în acest demers de criteriile de promovare impuse de instituțiile abilitate. De asemenea, reluarea cu consecvență a publicării fostelor MCA prin *Cronica Cercetărilor Arheologice*, în care, sub forma raportului de săpătură, informația primară este pusă la dispoziția celor interesați, reprezintă poate o cauzalitate a acestei tendințe.

Spre deosebire de alte compartimente de cercetare arheologică, medievalii posedă o publicație proprie, intitulată *Arheologia Medievală*, care își pregătește intrarea la tipar a celui de-al șaptelea număr al său și care și-a câștigat un meritat prestigiu european alături de publicația britanică *Medieval Archaeology*, și de cea germană *Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters*, singurele reviste adresate strict arheologiei medievistice de pe bătrânul continent. Nu în ultimul rând, trebuie menționată existența site-ului www.medievistica.ro, ca tribună a medievisticii românești.

Lăudabil este faptul că în anumite cazuri a apărut și la noi foarte necesara "arheologie de depozit" sau / și după caz "arheologia de arhivă", cu unele rezultate notabile în valorificare (A. Ioniță - Brateiu, *în curs de publicare*, B. Gergely - Dăbâca). Din păcate nu există prea multe exemple în acest sens, de cele mai multe ori, tone de materiale arheologice zac fără documentațiile aferente prin depozitele instituțiilor abilitate în păstrarea patrimoniului, uitate, blocate și fără vreo speranță de valorificare.

În aceeași linie se înscrie și publicarea unor sinteze pe categorii de materiale arheologice și dezvoltarea unor tipologii și cronologii inexistente înainte de 1990 pentru spațiul românesc și extrem de utile cercetărilor viitoare. (P.-V. Batariuc și D. Marcu - *cahle medievale*, urmate rapid de alte publicații ale lui M.-V. Rădulescu, Monika Kemenes, Benko Elek, A. A. Rusu, L. Fulga - *sticlărie*, A.A. Rusu, P. V. Batariuc, Nyaradi Zsolt - *materiale de construcție*, A. A. Rusu și Fl. Mărgineanu – *piese de os*, Zsuzsanna Kopeczny – *piese de bronz*, Z. Pinter, M. Simina, A. Dragotă, A. Nițoi - *arme, piese de podoabă și accesorii vestimentare*). De aici, putem trece spre un alt demers laudabil, cel al repertoriilor pe regiuni a descoperirilor arheologice, domeniu în care Transilvania și Banatul sunt într-o situație fericită în raport cu alte zone. Ne referim atât la repertoriile generale ale unor județe în care sunt cuprinse și descoperirile aparținând perioadei medievale (Alba, Caraș-Severin, Cluj, Brașov, Hunedoara, Mureș, Sibiu) cât și abordările unor categorii de obiective (Arad - cetățile medievale, Alba - necropole, Alba, Sibiu, Hunedoara, Brașov, Bistrița-Năsăud, Mureș - biserici fortificate și cetăți țărănești, Alba, Cluj - biserici medievale românești). Aceste lucrări, adesea controversate și evident perfectibile, constituie în *perspectivă* o bază de pornire extrem de utilă oricărui demers de cercetare arheologică riguros științific. Este totuși greu de conceput ca la 20 de ani de la libera folosire a computerelor, băncile de date pe serii de colecții sau de materiale să nu prindă nici un fel de contururi din care să putem cita exemple serioase. Tot www.medievistica.ro are meritul de a fi trecut măcar la construcția băncilor de imagini.

În ceea ce privește formulele de comunicare, altele decât cele scrise, considerăm că pe lângă sesiunile ce reunesc arheologi ai tuturor domeniilor și care sunt utile pentru mai buna cunoaștere a colegilor de breaslă și a preocupărilor acestora, se conturează drept tot mai fructuoase reuniunile pe domenii strict de activitate arheologică. Cele din urmă au prins viață din ce în ce mai personalizat, cu implicarea colegilor străini care ar trebui să ne arate chipul propriu după comparații. Un mare succes a fost antrepriza Muzeului Satu Mare, sub genericul „Arhitectura religioasă medievală din Transilvania”, ajunsă la a VI-a ediție, cu patru volume deja publicate. Numai în anul încheiat, un simpozion de la Bistrița a produs un prim volum al seriei „Vasaria medievalia”. La Târgu Mureș, se continua o inițiativă născută la Sibiu, privind sistemele de încălzire medievale. Să mai amintim apoi de Conferința „Castrum Bene”, Sibiu, 2007, care a avut drept scop promovarea cercetărilor castelologice în România, sau reuniunea internațională din 2006 de la Alba Iulia privind arheologia Bazinului Carpatic din jurul anului 1000.

Urmând exemplul și modelul impus de colegii ce au prezentat rapoarte asemănătoare pe alte epoci istorice, am întreprins și un demers statistic privitor la cercetările de arheologie medievistică desfășurate în România în intervalul 2000 – 2008, deși ca arheolog știu că o statistică este relevantă doar atunci când se face pe un eșantion complet de informație, iar o astfel de informație este greu de adunat. Cu ajutorul și amabilitatea unor colegi, cărora le mulțumesc și pe această cale, am obținut o situație a autorizărilor emise pe obiective medievale de MCC, situație ce cuprinde un tabel ce se întinde pe 143 de pagini, situație foarte completă dar nu absolut relevantă, cunoscut fiind faptul că există săpături autorizate și nedesfășurate precum există săpături neautorizate dar desfășurate și chiar publicate. Nu voi comenta pe larg cifrele,

numele, instituțiile sau graficele cuprinse în tabelele atașate acestui material, fiind convins că fiecare coleg interesat de soarta arheologiei românești va putea să își contureze o imagine proprie și să-și formeze propriile concluzii.

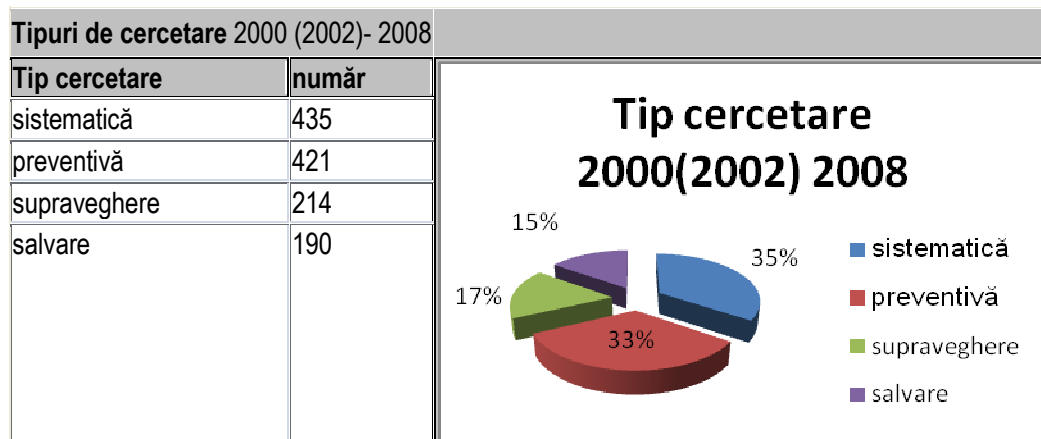
Santiere medievale 2000 (2002)- 2008

Pentru datele din perioada 2001-2002 data aprobării apare ca fiind 2005, dar este vorba doar de o modificare apărută la importul în noul sistem informatic, deoarece informația privind numărul autorizației și data aprobării nu figura în bazele de date pentru anii 2000 și 2001.

An cercetare	Tip cercetare	Nr aprobare	Data aprobare	Sit - denumire
2000	sistematică		24.05.2005	Sibișeni - Deasupra satului
2000	sistematică		24.05.2005	Sfântul Gheorghe - Chilieni
2000	sistematică		24.05.2005	Cenad
2000	sistematică		24.05.2005	Geoagiu
2000	sistematică		24.05.2005	Tălmăciu
2000	sistematică		24.05.2005	București
2000	sistematică		24.05.2005	București
2000	sistematică		24.05.2005	Hotărani
2000	sistematică		24.05.2005	Vârteșcoiu
2000	salvare		24.05.2005	Câmpineanca
2000	sistematică		24.05.2005	Stâncești
2000	sistematică		24.05.2005	Așezarea rurală Gutinaș
2000	sistematică		24.05.2005	Caransebeș
2000	sistematică		24.05.2005	Pietroasele
2000	sistematică		24.05.2005	Râncăciuv
2000	sistematică		24.05.2005	Biserica de la Zidurile
2000	sistematică		24.05.2005	Gătaia
2000	sistematică		24.05.2005	Mogoșești
2000	sistematică		24.05.2005	Oradea
2000	sistematică		24.05.2005	Lăzarea
2000	sistematică		24.05.2005	Crișan
2000	sistematică		24.05.2005	Porolissum
2000	sistematică		24.05.2005	Porolissum
2000	sistematică		24.05.2005	Câmpulung - Mănăstirea Negru Vodă
2000	sistematică		24.05.2005	Săbăoani
2000	sistematică		24.05.2005	Castelul Bethlen - Criș
2000	sistematică		24.05.2005	Cetatea Enisala
2001	sistematică		23.05.2005	Orăștie - Mănăstirea Franciscană
2001	sistematică		23.05.2005	Sibișeni - Deasupra satului
2001	sistematică		23.05.2005	Iași - Curtea Domnească
2001	sistematică		23.05.2005	Sfântul Gheorghe - Chilieni
2001	sistematică		23.05.2005	Geoagiu de Jos
2001	sistematică		23.05.2005	Tălmăciu
2001	sistematică		23.05.2005	Apulum
2001	sistematică		23.05.2005	Apulum
2001	sistematică		23.05.2005	Apulum
2001	sistematică		23.05.2005	Hrințești
2001	sistematică		23.05.2005	Pietroasele

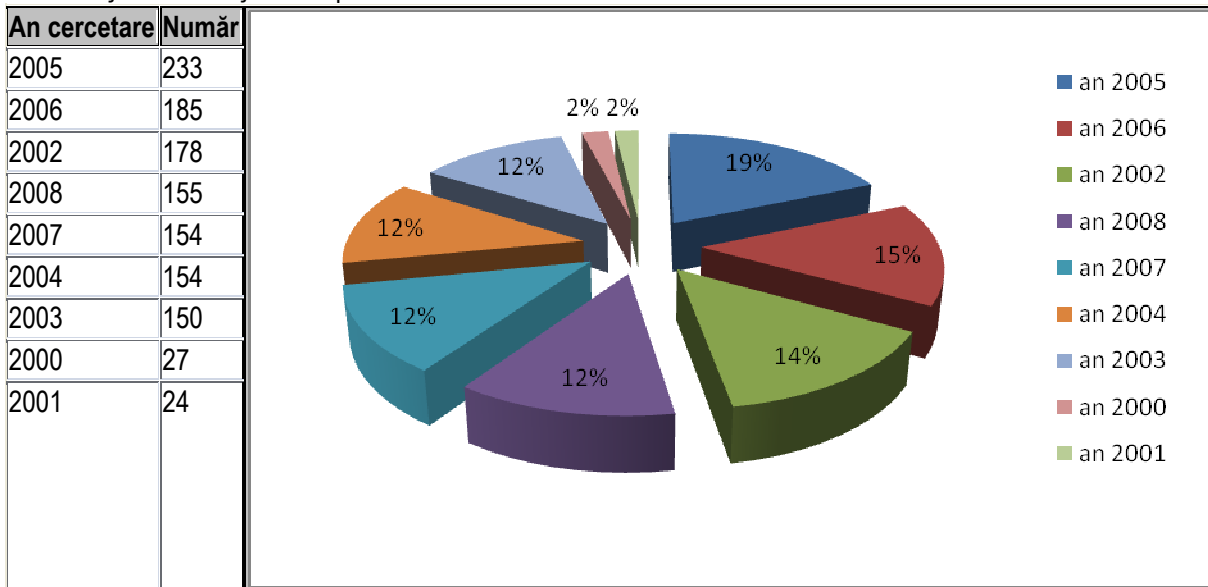
An cercetare	Tip cercetare	Nr aprobare	Data aprobare	Sit - denumire
2001	sistematică		23.05.2005	Gherăseni
2001	sistematică		23.05.2005	Biserica de la Zidurile
2001	sistematică		23.05.2005	Biserica de la Zidurile
2001	sistematică		23.05.2005	Giurgiu - Cetatea din insulă
2001	sistematică		23.05.2005	Vidacut
2001	sistematică		23.05.2005	Socol - Kruglița
2001	sistematică		23.05.2005	Mogoșești
2001	sistematică		23.05.2005	Porolissum
2001	sistematică		23.05.2005	Lăzarea
2001	sistematică		23.05.2005	Voinești - Cetate
2001	sistematică		23.05.2005	Câmpulung - Mănăstirea Negru Vodă
2001	sistematică		23.05.2005	Târgoviște - orașul medieval
2001	sistematică		23.05.2005	Săbăoani

Tipuri de cercetare

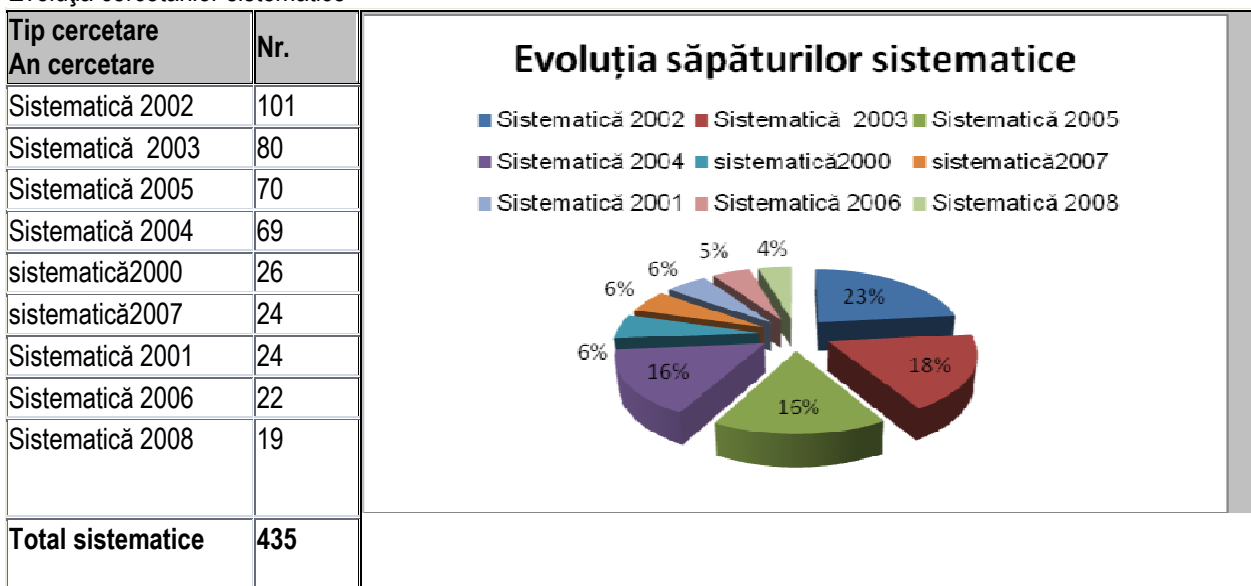
Analizate per total, se observă că săpăturile sistematice reprezintă 35% , urmate de cele preventive (33%), de supraveghere (17%) și de cele de salvare (15%).

Numărul șantiierelor eșalonate pe ani de cercetare

De departe, 2005 a reprezentat cel mai important an ca și număr de șantiere. Ultimii 2 ani au adus un recul în numărul de intervenții, chiar dacă 2007 și 2008 au reprezentat o creștere a numărului de lucrări de construcții la nivelul întregii țări.

Evoluția cercetărilor sistematice

Săpăturile sistematice înregistrează scăderi majore în ultimii ani iar graficul arată scăderi pentru următorii ani. Evoluția cercetărilor preventive

Tip cercetare	Nr.
Preventivă 2006	105
Preventivă 2005	101
Preventivă 2008	92
Preventivă 2004	64
Preventivă 2007	59
Total	421

Tip cercetare	Procent
Preventivă 2006	25%
Preventivă 2005	24%
Preventivă 2008	22%
Preventivă 2004	15%
Preventivă 2007	14%

Cercetările preventive oscilează la valori apropiate în anii 2006, 2005 și 2008 și au avut valori scăzute în anii 2004 și 2007. Evoluția cercetărilor de tip supraveghere

Tip cercetare	Nr.
Supraveghere 2007	71
Supraveghere 2006	55
Supraveghere 2008	44
Supraveghere 2005	42
Supraveghere 2004	2
Total	214

Tip cercetare	Procent
Supraveghere 2007	33%
Supraveghere 2006	26%
Supraveghere 2008	20%
Supraveghere 2005	20%
Supraveghere 2004	1%

Acest tip de cercetare a crescut constant din 2004 (1%) până în 2007 (33%) pentru a scădea destul de mult în 2008 (20%).

Situația cercetărilor pe instituții

Instituție organizatoare	Nr. executate	Lucrări
Muzee	934	
Institute Cercetare	165	
Universități	90	
Privat	65	
Directii Cultura	6	

Instituție organizatoare	Procent
Muzee	74%
Institute Cercetare	13%
Universități	7%
Privat	5%
Directii Cultura	1%

În ceea ce privește instituțiile organizatoare se remarcă faptul că cercetarea arheologică este apanajul Muzeelor (74%). Foarte departe se află Institutele de Cercetare (13%) urmate de Universități (7%). Sectorul privat este foarte slab

reprezentat (5%) iar Direcțiile de Cultură dețin un procentaj insignifiant. Muzeele județene și naționale controlează cercetarea arheologică în majoritatea județelor. Dezvoltarea slabă a sectorului privat ridică semne de întrebare relativ la modul de dezvoltare al sectorului privat prin lipsa unui mediu concurențial.

Situația cercetărilor din partea sectorului privat

Inst org - denumire	Nr.
SC DAMASUS SRL Brașov	44
SC ABRAL ARTPRODUCT SRL București	14
SC Deprom SRL Constanța	2
S.C. Bucovina Istorică s.r.l.	2
SC Isis Arheo Consulting SRL	1
REMON PROIECT SRL București	1
Axel Impeco SRL	1

Sectorul privat este dominat de 2 firme.

Situația statistică a instituțiilor care au efectuat cercetări arheologice/ pe toată perioada

Inst org - denumire	nr.
Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște	129
Muzeul Municipiului București	63
Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea	62
Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan" București	57
Muzeul Civilizației Dacice și Romane - Deva	47
SC DAMASUS SRL Brașov	44
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia	43
Muzeul Județean Botoșani	39
Complexul Muzeal „Bucovina” Suceava	36
Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia	30
Muzeul Țării Crișurilor - Oradea	30
Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău	29
Muzeul Național Brukenthal - Sibiu	27
Muzeul Banatului - Timișoara	26
Muzeul Banatului Montan - Reșița	26
Muzeul Brăilei	25
Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	25
Complexul Muzeal - Arad	25
Muzeul Național de Istorie a României - București	23
Muzeul Județean de Istorie Brașov	22
Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei - Cluj Napoca	22
Muzeul Județean Vâlcea - Râmnicu Vâlcea	22
Institutul de Arheologie și Istoria Artei - Cluj	20
Muzeul Județean Buzău	20
Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei - Cluj-Napoca	19
Muzeul Județean Argeș - Pitești	19
Muzeul Județean Mureș - Târgu Mureș	17
Muzeul Național Secuiesc - Sf. Gheorghe	17

Complexul Muzeal Județean Neamț	17
Muzeul Județean Satu Mare	15
Muzeul Secuiesc al Ciucului - Miercurea Ciuc	14
SC ABRAL ARTPRODUCT SRL București	14
Complexul Muzeal „Iulian Antonescu“ Bacău	13
Muzeul Vrancei	12
Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța	12
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova - Ploiești	11
Complexul Național Muzeal „Moldova“ - Iași	11
Muzeul „Castelul Corvineștilor“ Hunedoara	10
Universitatea de Vest Timișoara	9
Muzeul Județean Maramureș - Baia Mare	9
Muzeul Județean Ialomița - Slobozia	8
Muzeul Județean „Ștefan cel Mare“ - Vaslui	8
Institutul Național al Monumentelor Istorice București	8
Centrul de Istorie și Civilizație Europeană - Academia Română, filiala Iași	7
Muzeul Județean Teleorman - Alexandria	7
Institutul de Arheologie Iași	7
Muzeul "Haaz Rezso" - Odorheiul Secuiesc	6
Muzeul Carpaților Răsăriteni - Sfântu Gheorghe	5
Universitatea București	5
Muzeul Romanășului Caracal	4
Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță - Caransebeș	4
Complexul Muzeal Bistrița Năsăud	4
Muzeul de Istorie Gherla	4
Muzeul Municipal - Câmpulung	4
Muzeul de Arheologie „Callatis“ - Mangalia	4
Muzeul de Istorie Turda	3
Muzeul Județean "Teohari Antonescu" Giurgiu	3
Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național a județului Suceava	3
Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud	3
Universitatea Craiova	3
Universitatea „Lucian Blaga“ Sibiu	2
Universitatea „Al. I. Cuza“ Iași	2
Institutul Român de Tracologie	2
Universitatea „Ștefan cel Mare“ Suceava	2
Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național	2
Universitatea „Babeș-Bolyai“ Cluj Napoca	2
Universitatea „Spiru Haret“ București	2
S.C. Bucovina Istorică s.r.l.	2
Universitatea "Ștefan cel Mare" Suceava	2
Muzeul Militar Național	2

Muzeul Județean Vrancea - Focșani	2
Universitatea Oradea	2
Muzeul Regiunii „Porților de Fier“ - Drobeta Turnu-Severin	2
SC Deprom SRL Constanța	2
Muzeul Județean Gorj	2
Universitatea din Pitești	1
Muzeul Municipal - Sebeș	1
Muzeul Municipal de Istorie Onești	1
Muzeul Olteniei - Craiova	1
Universitatea „Ștefan cel Mare“ Suceava	1
Axel Impeco SRL	1
Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național a județului Botoșani	1
Universitatea „Mihail Kogălniceanu” Iași	1
Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Neamț	1
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București	1
Muzeul Huși	1
Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	1
Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă Plastică Lugoj	1
SC Isis Arheo Consulting SRL	1
Muzeul de Istorie Aiud	1
Muzeul "Molnár István" - Cristuru Secuiesc	1
Muzeul Civilizației Gumelnița - Oltenița	1
Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad	1
REMON PROIECT SRL București	1

Situația statistică a instituțiilor care au efectuat cercetări arheologice/ pe anul 2008

An cercetare	Inst org - denumire	Nr.
2008	Muzeul Municipiului București	24
2008	Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea	13
2008	Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan" București	10
2008	Muzeul Civilizației Dacice și Romane - Deva	9
2008	Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște	8
2008	Complexul Național Muzeal „Moldova” - Iași	8
2008	Complexul Muzeal „Bucovina” Suceava	7
2008	Muzeul Țării Crișurilor - Oradea	7
2008	Muzeul Național de Istorie a României - București	5
2008	Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei - Cluj Napoca	4
2008	Muzeul Vrancei	4
2008	Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău	3
2008	Muzeul Județean Argeș - Pitești	3
2008	Muzeul Banatului - Timișoara	3
2008	Muzeul Național Secuiesc - Sf. Gheorghe	3
2008	Muzeul „Castelul Corvineștilor” Hunedoara	3
2008	SC DAMASUS SRL Brașov	3

An cercetare	Inst org - denumire	Nr.
2008	Complexul Muzeal Județean Neamț	3
2008	Institutul de Arheologie Iași	3
2008	Muzeul Județean de Istorie Brașov	3
2008	Complexul Muzeal - Arad	2
2008	Muzeul Național al Unirii Alba Iulia	2
2008	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	2
2008	Muzeul Județean Mureș - Târgu Mureș	2
2008	Muzeul "Haaz Rezso" - Odorheiul Secuiesc	2
2008	Muzeul Județean Buzău	2
2008	Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia	1
2008	Muzeul Județean Vâlcea - Râmnicu Vâlcea	1
2008	Muzeul Județean Teleorman - Alexandria	1
2008	Muzeul Județean Maramureș - Baia Mare	1
2008	Muzeul Secuiesc al Ciucului - Miercurea Ciuc	1
2008	Muzeul "Molnár István" - Cristuru Secuiesc	1
2008	Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova - Ploiești	1
2008	Complexul Muzeal Bistrița Năsăud	1
2008	Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău	1
2008	Universitatea București	1
2008	Muzeul Brăilei	1
2008	Centrul de Istorie și Civilizație Europeană - Academia Română, filiala Iași	1
2008	Institutul Național al Monumentelor Istorice București	1
2008	Universitatea din Pitești	1
2008	Institutul de Arheologie și Istoria Artei - Cluj	1
2008	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj Napoca	1
2008	Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București	1

Situația statistică a responsabililor care au efectuat cercetări arheologice/ pe toată perioada

Reponsabil - nume	Nr.
Olteanu	90
Diaconescu	43
Mănuclu Adameșteanu	35
Marcu	35
Setnic	32
Damian	30
Hău	28
Cuculea - Sandu	27
Crișan	23
Cândea	23
Beșliu Munteanu	23
Rusu	22
Iosifaru	22
Cristocea	20
Lupu	19
Constantinescu	18

Reponsabil - nume	Nr.
Pop	17
Țeicu	16
Pescaru	15
Bordi	15
Pinter	14
Jugănar	14
Artimon	14
Petrov	13
Dragotă	13
Baumann	13
Istrate	12
Drașovean	12
Săcăr	11
Rădulescu	11
Matei	11
Marta	11
Roman	10
Paraschiv	10
Darvas	10
Coșuleț	10
Costea	10
Ciută	10
Ciobanu	10
Cantacuzino	10
Asăvoaie	10
Paul	9
Moga	9
Hurezan	9
Țiplic	8
Pușcașu	8
Niculescu	8
Dumitroaia	8
Cheptea	8
Bota	8
Topoleanu	7
Szocs	7
Negru	7
Kacso	7
Căstăian	7
Bejan	7
Barnea	7
Babeș	7
Ursachi	6
Sofalvi	6

Reponsabil - nume	Nr.
Popa	6
Pascu	6
Lichiardopol	6
Iacob	6
Gaiu	6
Ferencz	6
Custurea	6
Ardeu	6
Păunescu	5
Pandrea	5
Man	5
Luca	5
Iosipescu	5
Harhoiu	5
Cosma	5
Chiriac	5
Blăjan	5
Țuțuianu	4
Stănică	4
Soós	4
Schuster	4
Rusu - Bolindeț	4
Nicodei	4
Micu	4
Meșter	4
Lazăr	4
Kavruk	4
Hügel	4
Gudea	4
Gligor	4
Chirica	4
Botar	4
Băcueț Crișan	4
Apostu	4
Vulpe	3
Șadurschi	3
Papuc	3
Moglan	3
Lukacs	3
Ioniță	3
Ionescu	3
Ignat	3
Iaroslavschi	3
Iambor	3

Reponsabil - nume	Nr.
Gherghe	3
Drîmbărean	3
Dejan	3
Covacef	3
Corbu	3
Conovici	3
Cătinaș	3
Bulzan	3
Boghian	3
Bobi	3
Batariuc	3
Andronic	3
Ursulescu	2
Țânțăreanu	2
Teodor	2
Șovan	2
Stanciu	2
Sîrbu	2
Opriș	2
Mihai	2
Mareș	2
Mare	2
Lazarovici	2
Inel	2
Gogâltan	2
Glodariu	2
Gindele	2
Dumitrașcu	2
Dan	2
Ciubotaru	2
Calotoiu	2
Brudiu	2
Bejinariu	2
Bătrîna Milencovici	2
Bartok	2
Andrițoiu	2
Zirra	1
Virag	1
Vasiliu	1
Țurcanu	1
Tamba	1
Șerbănescu	1
Stîngă	1
Spinei	1

Reponsabil - nume	Nr.
Simina	1
Scrobotă	1
Safta	1
Rotea	1
Rogozea	1
Rența	1
Popușoi	1
Popovici	1
Popescu	1
Pinca	1
Petrescu	1
Petculescu	1
Pavel	1
Oprean	1
Nicolae	1
Nica	1
Mușețeanu	1
Moței	1
Mitar	1
Merlan	1
Măgureanu	1
Maxim	1
Lakatos	1
Körösfői	1
Isacu	1
Huszarik	1
Hordilă	1
Georgescu	1
Fodorean	1
Ene	1
Crăciunescu	1
Cociș	1
Căpățână	1
Căpățână	1
Boroneanț	1
Bondoc	1
Bîrliba - Mihăilescu	1
Bălos	1
Băjenaru	1
Astaloș	1
Ardeț	1
-	1

Situția statistică a responsabililor care au efectuat cercetări arheologice/ pe 2008

Reponsabil – nume/ 2008	Nr.
Mănuclu Adameșteanu	15
Damian	11
Cuculea - Sandu	9
Topoleanu	7
Crișan	6
Olteanu	5
Marcu	5
Hău	5
Cristocea	4
Apostu	4
Țuțuiianu	3
Rusu	3
Roman	3
Rădulescu	3
Pop	3
Moglan	3
Dumitroaia	3
Diaconescu	3
Costea	3
Chirica	3
Bordi	3
Stănică	2
Sofalvi	2
Pușcașu	2
Jugănar	2
Dejan	2
Cândea	2
Babeș	2
Asăvoaie	2
Țurcanu	1
Țiplic	1
Soós	1
Popescu	1
Popa	1
Pavel	1
Pascu	1
Opriș	1
Niculescu	1
Moga	1
Mitar	1
Mihai	1
Maxim	1
Matei	1
Marta	1

Reponsabil – nume/ 2008	Nr.
Luca	1
Lichiardopol	1
Körösfői	1
Iosifaru	1
Inel	1
Iaroslavschi	1
Iacob	1
Hurezan	1
Harhoiu	1
Gaiu	1
Fodorean	1
Ene	1
Cosma	1
Constantinescu	1
Cheptea	1
Căstăian	1
Botar	1
Băcuet, Crișan	1
Baumann	1
Artimon	1